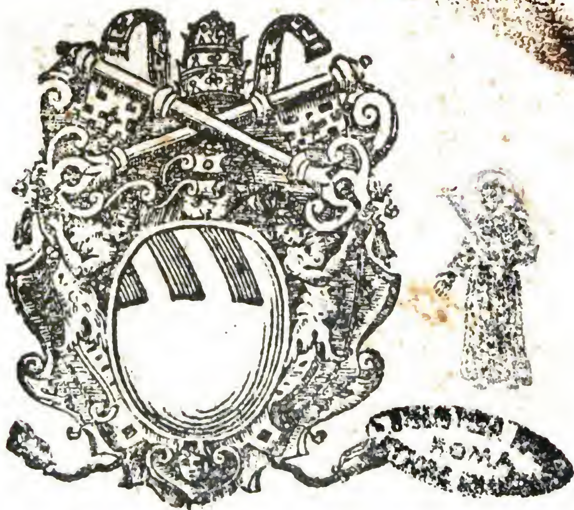

Adumbrata Imago SOLIDARVM VIRTVTVM ROBERTI CARDINALIS BELLARMINI POLITIANI E SOCIETATE IESV

A Marcello Ceruino Eius Nepote exposita

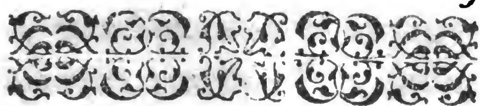
GREGORIO XV. PONT. OPT. MAX.

SENIS,

APVD AEMILIVM BONETTVM. M.DC.XXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI.

RES illos gentilitios radios, si tibi, Beatissime Pater, dicam datos, quia ex tua altißima, & Cœlesti Sede singulas uniuersi partes tribus diuinis virtutibus aspergis, & ex obscuris ac imis tenebris ad clarißimam erigis lucem; me ne quidem vnguem à veritatis linea aberrare dicet nemo. Enimuerò Christianæ Reipubli-

cæ parens vigilantissimus, & communis Religionis cupidissimus propagandæ, Purpuratorum Patrum designasti Senatum, quo ad gentes, quantumuis abditas & barbaras, Sanctissimæ nostræ Fidei aperiatur aditus. Ad sperandam etiam hæreditatem illam, quæ nobis per Spiritum adoptionis DEI filijs promittitur in cœlis, omnes confirmas, nec non quinque pijssimorum intercessorum, quos inter Cælites adscripsisti precibus, dignaris roborare. Supremus tandem Pastor oues tibi commissas amplecteris dulcissimè, saluberrimis alimonijs & disciplinis ad veram innutris charitatem, & ad æter-

num regnum amãtißimè dirigis. Quarè hoc meum quicquid est de Roberti Cardinalis Bellarmini moribus, tuo insigniri nomine optare non dubitaui. Paternos enim tuos spiritus in dulcißimo filio recognosces; ex isto tuæ maiestatis splendore lucem tenebricoso operi meo gloriamquè effusè concedes, & pijßima illius acta per omnes nationes circumferes. Verum hos ego mihi animos assumpsi, qui ipsius Roberti Nepos primo tui Pontificatus initio in benignitatis tuæ, & patrocinij gremio ab eodem fui commendatus. Quiquè Patruum magnum habui Marcellum Secundum, qui dum viueret ab

Excellentiſsima LVDOVISIORVM *Familia, ſummo honore, & maximæ benignitatis incremento eſt habitus. Grati igitur animi monumentũ immortalitati tuæ, quæquè ſcripſi ſacrata velis, dum ipſe poſt pedum beatorum oſcula* DEVM *Optimum Maximum precor, vt ad multos annos Sanctitatem Tuam incolumem ſeruet.*

S. T.

Addictiſſimus Seruus.
Marcellus Ceruinus.

Robertus tt. S. Praxedis Card. Bellarmini
Politianus 3. Martij 1599

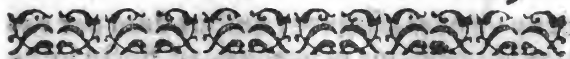

De Lacrymis, quas fundebat CARDINALIS BELLARMINVS dum purpura induebatur.

EPIGRAMMA
FRANCISCI BONINSIGNEI ACAD. PHILOMATHI.

DVM rutilant sparsi Romano murice crines,
Castaq; purpurea cyclade membra tegit:
Heu flammis circumdor, ait; quin pellite: & vndã
Extincturam ignes lumina dia fluunt.
Quam benè nunc flammas lacrymis extinguit amaris,
Flammas, quas genuit purpura nata mari!

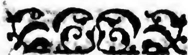

RELATIO DE VITA, ET MORIBVS

Roberti Cardinalis Bellarmini Politiani,

E SOCIETATE IESV.

MMENSA, & incomprehensibilis sapientia DEI, quæ habitat in consilio, eruditisq; interest cogitationibus, cuius est æquitas prudentia, & fortitudo, per quam Reges regnant, Principes imperant, & legum conditores iusta decernunt, sic Sacrosanctam Matrem nostram Ecclesiam, quam pretioso vnigeniti Filij sui Domini Nostri IESV CHRISTI sanguine dotauit, ac multiplici Spiritus Sancti ornauit gratia tuetur, ac regit, vt pro temporum necessitate ido-

neos viros ei afsignet, quibus dum per varias huius sęculi procellas, ac fluctuantes tempestates agitatur, de nequisſimo humani generis hoste triumphare posſit. Apostolorũ ita fide illam roborauit, Martirum cruciatibus, ac trophæis stabiliuit, crescẽte, multiplicataq; hæreticorum prauitate, Doctorum cœlesti Doctrina illuminauit, & denique plurimorum circumſedit exemplis, quæ posteris norma rectè vitam instituendi existerent. Ità infestantibus illam Hæresiarchis in Valentinianos, vnum ipsimet, & eodem tempore dedit Iręneum, In Nouatianos Cyprianum, in Manichęos Titum Bostrenum, in Donatistas Optatum, In Arianos Athanasium, Gregorium Beticum, Hilarium Pictauiensem, Ambrosium, In Eunomianos Basilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, In Iouinianos, Vigilantios, ac Pelagianos, Hieronymum, Augustinum, Innocentium, in Nestorianos, & Eutichianos Cirillum Alexandrinum, Leonem Papam, & Ioannem Besſianum, In Monotelitas Sophronium, Maximum Martirem, In Niconomachos Damascenum, In Herricianos, & Petrobosianos Bernardum, In Husſitas Aeneam Syluium, Siluestrum Pieratem, In Lutheranos Roffensem, Morum, Caietanum, Sotum, In Caluinistas verò, & cœteros no-

ſtri temporis plurimos, inter quos veluti inter clariſsimas gemmas vt Pyropus re- ſplendens non religione minus quam Do- ctrina, illam acriter defendit & omnibus exemplum reliquit immitatione digniſsi- mum ROBERTVS Bellarminus, cuius acta prçclariſsima cum nõ nullos audierim cõ- ſcribere, ingratum minimè fore duxi, ſi eä digniora in lucem referrem, tum quæ per decennium, quo à primæua adoleſcentia mea apud illum eo inuitante Romam vo- catus, ipſemet intueri, & à Teſtibus fide digniſsimis audire potui, tum etiam quæ deſumũtur ex Epiſtolis, & gentilitijs Chi- rografis, quæ pro triplici ſanguinis vincu- lo, quo Robertus cum familia mea erat implicitus pœnes me aſſeruãtur. Politiana igitur in Ciuitate non minus proſpectu, & natura amabili, quàm nobili ædificio- rum deſcriptione ex antiquioribus, & pri- mæ nobilitatis familijs progenitus Patrem habuit Vincentium Bellarminum Opti- mum Virum, Matrem verò Cynthiam Cer- uinam primariam iuxtà atquè integer- rimam Fœminam, ac ſororem Cardinalis Tit: S. Crucis, qui poſtea ad Petri faſti- gium euectus Marcellus Secundus nomi- natus eſt. Quarè e filijs tertius in lucem editus anno Salutis MDXXXXII. die quarta Octobris, Robertus Puccius Sanctæ Ro-

manæ Ecclesie Cardinalis Nobilis Florentinus illum Sacro fonte suscepit, communicatoquè Roberti nomine nuncupauit. Nec pueritiæ fines excesserat Robertus, quin pręclaræ indolis indicia dederit, & summam de se expectationem in omnibus excitarit. Cœlestes quippè delicias degustare incipiens, quod temporis in illa tenera ætate in ludis, in iocis, & puerorum delectationibus concedi solet. Hæc omnia contemnens puer Robertus totum sumebat in ijs, quæ ad salutem pertinent percipiendis, & naturæ vires superare contendens non raró formatis sibi fictitijs Cathedris concionãdi munus explere se aptabat. Iis initijs creuit accuratè educatus, nec minus ætate, quàm virtutibus subornatus adoleuit ille, qui omnes seclusit lubricas vias, quibus iuuentus insiltere, aut ingredi sine casu aliquo, aut prolapsione vix potest, qui omnia denegauit voluptatibus, cuius omnis voluntas, omnis cogitatio tota mens Religionem, ac sapiẽtiam studuit quàm acerrimè contemplari. Erat quippè Roberto æqualium manus, necessitudo affinium, condiscipulorum abundantia, quibus familiaritate & consuetudine iungi oportebat. at ea moderatione ijs vtebatur, vt nulla illorum blandimenta, nulli ludi, nulla conuiuia, nullę voluptates

delectarent, & nihil ſibi expetendum putaret, niſi quod cum Sanctitate, & ſapientia eſſet coniunctum. Quapropter inanibus deſpectis curis, & in diuinis contemplandis arcanis intentus ſępiſsimè conuerſabatur in Cœlis. Sacrificio Miſſæ intererat quotidie. Beatæ Virgini pſallebat. Sacra CHRISTI communione ſingulis Dominicis diebus reficiebat ſe ſe. Sodalitati S. Stephani, quæ inter nobiles illius Ciuitatis primum obtinet locum Feſtis ſingulis aderat & piè ſermocinabatur. Quadrageſimales, & qui in honorem Sanctiſsimi Domini Noſtri Aduentus celebrari ſolent dies cum cœteris alijs ieiunijs ſedula adamuſſim religione retinebat. Prętereundo Eccleſias ſingulas adire, & numen ſalutare volebat. Intra domeſticos parietes Familiarium etiam vitabat colloquia, rarò ab ipſis videbatur, & ſub ipſa adhùc Laica profeſsione plenè iam Religioſi Viri ſpecimen præſeferebat. His tamen ità erat intentus, vt etiam de ſtudijs nihil remitteret. Grammaticæ enim operam dedit, Rethoricæ incubuit, litteras grecas appręhendit, & ſub diſciplina Patrum Societatis IESV in omnibus miros profectus fecit. Imò ad omnia verſatili pręditus ingenio, ſyderum interualla motus magnitudines ac nomina imbiberat. Vocum di-

ſtinctionem didicerat, Poetarum erat eruditus præceptis, & ea pollebat memoria, quod Marcellum Ceruinum tunc Cardinalem Auunculum, quo tempore Politiani commorabatur, fœcundus, & eius eruditiſsimus ſermo maximè delectaret.

Erat Roberto Auunculus Alexander etiam Ceruinus eiuſdem Marcelli germanus Frater, qui Hieronyma Bellarmina Roberti Amita in matrimonium ducta amorem reciproco & duplici Sanguinis vinculo copulatum cum Bellarmina Familia effecerat. Is Robertum vehementer amabat, ſuauitatem morum, virtutum ornamenta ſumma cum admiratione in illo intuebatur, ac ſumma de ipſo expectatione concepta illum veluti in filium adſcriptum ad ſtudium Patauij cum Riccardo, & Herennio genitis deſtinarat. Et iam expectationi de ſe excitatæ Robertus reſpondere Imò præire paratus Patauium petere ſe comparabat. Sed ad maiora excitatus meliora ſibi propoſuit; caducitatem terrenarum rerúm conſiderans, cœleſtium verò ſtabilitatem contemplans, temporalia protinus abijcere, ad ſpiritualia & æterna inſequenda ſenſim captus eſt. Societatem IESVS profiteri decernit. Nec tardè nouum Roberti conſilium, ac deliberationé clara indicia Parentibus aperuerunt;

qui quanta molestia fuerint affecti, quanto oppressi dolore incredibile est. Recens enim adhuc erat, & in illorum animis tenacissimè hærebat angor extincti Marcelli Secundi, hoc est illorum extinctæ lucis: Nec Bellarminę domui erat, in quo magis acquiesceret, quam in Roberti expectatione. In illo enim solabatur; in illo tota eius reuiuiscendi spes posita erat. Vehementer igitur commoti nulla intentata via est, qua reuocare à proposito illum se posse confiderent. Sed neque maiorum preces, aut domesticorum Squallor ipsum inflectere potuerunt, quin in hoc quasi conflictu dies aliquot mirum in modum exagitatus firmior euaderet. Proponunt illi antiquissimam & nobilem Religioné, gloriæ, & honoris gradus in illa promittunt; ad pinguia Sacerdotia, & Cardinalatus insignia facilem per eam ascensum ei futurum pręmostrant; ad quæ seclusum aditum Societati IESV esse commemorant. Sed hæc ipsamet, quorum causa ipsi pugnabant, illum reddebant fortissimum, & inexpugnabilem, vtpotè, qui res eas infra se positas aspernabatur & despiciebat.

Aderat tunc temporis Riccardus Ceruinus ex ipso Alexandro Marcelli Secundi Nepos, & Sobrinus Roberti, qui paternæ domus comoda fastidiens, & rerum per-

tæſus viciſsitudines eidem Societati Iesv nomen dare ſtatuerat. Factum itaq; diuino conſilio eſt, vt qui affinitate terrena deuincti eſſent ad eandem Societatem ordinemq; vocati cœleſti ac diuina coniungerentur. Noua igitur petierunt, priſciſq; poſthabitis maiorum honoribus in ordinem ſacrę Sodalitatis Iesv admiſsi ſunt. xii. Cal. Octobris. mdlx. Roberto ætatis decimo octauo. Hic cum ſingularis Iuuenis ad Christi traductus partes in noua ſe acie conſiſtere animaduertit. Mirum eſt quæ Religionis iecerit fundamēta, quę virtutum tyrocinia dederit. Hic à primo temporis ingreſſu ità pugnaciter ac ſtrenuè tenuit locum, vt omnibus, & Pietatis, & Sapientiæ gloria antecellere videretur. Inſtituta igitur Societatis ſuæ profeſſus, ac forma ſoliti Tyrocinij, tunc per quindecim dies ſeruata, Societatis candidatus probatus fuit, & Alumnus Collegij Romani deſtinatus, vt Philoſophiæ diſciplinam cognoſceret: Vbi quantum ſe proderit in Roberto acumen Ingenij, eſt mirabile; cum tanta celeritate propoſita appręhenderet, vt nulla videretur ei data inſtitutio, ſed ipſa propemodum indidiſſe, ac penitùs inſeruiſſe natura. Vix reliquis tantum dabatur temporis Magiſtrum addiſcentem inſequi, & ſumma notabiliora

conſcri-

conſcribere, dum ſolus Robertus non ſolum percommodè omnia, ſed claro & eleganti Poetarum metro reponebat. Sed tam miram fęlicitatem ingenij commiſcere infirma natura voluit. Dedit quippè Roberto morbos pergraues, & ex lethali, ac diuturna febri tanta imbecillitate corporis affecit, vt planê vſquè ad triginta ſuæ ætatis annos de ſalute laboraret, & obnoxium morbo tabido conſtitutus redderetur.

At hæc Roberti ſtudiorum ſollecitudinem, & ſeueriorem diſciplinam vitæ minimè retardarunt. Triennio enim, quo rerum naturalium propoſitiones, & Dogmata ſolent explanari, abſoluto, Magiſter artium creatus Florentiam miſſus eſt; vbi per annum Rethoricam edocuit & concionandi initium fecit. Deindè ad Montem Regalem apud Subalpinos deſtinatus in Rethoricę facultate pertractanda, & in ſacris concionibus proſequēdis Triennium ſumma cum laude, & admiratione conſumpſit. Vnum tamē prętet naturam fuiſſe dici poteſt, Robertum non paulatim rerum diuinarum doctrinam, & ſenſim apprehendiſſe, ſed penè confeſtim & è veſtigio perueniſſe ad ſummum; Magiſtrum ac Præceptorem non habuiſſe, ſed inſtitutorem Authoremquè conſuluiſſe animum ſuum. Patauij

quippè vnius tantum anni periodo commoratus ad audiendam Theologiam concionandi simul munus exercuit: Deindè Genuam profectus ornandæ congregationis prouincialis causa, biduo in summo templo Thæses Philosophicas, ac Theologicas defendit, tanta cum dignitate, & sapientia, vt sibi omnium mentes deuinxisse videretur. Louanium VRBS est populorum multitudine potentissima, florentissima opibus, scientiarum studio ac Vniuersitate nobilissima. Hic Robertus per septennium partim latinas conciones habens, partim Diui Thomæ Theologiam publicè professus edocens, eloquentiam præ cęteris ostendit egregiam; Facundiam præmonstrauit Diuinam; magna cum animi vocisquè contentione Religionem verā acclamauit; Summa cum alacritate vanas superstitiones esse abijciendas, & Deos execrandos, Patrem Vniuersi, & CHRISTVM eius Filium iam indè vsquè ab æternitate DEVM, & è DEO factum hominem esse colendum indixit. Interim sacris ordinibus Robertus initiatus est. Quarè Leodij Subdiaconatu, Grandauij Diaconatu, & Presbiteratu suscepto, Louanij Sacerdotij Primitias Diuinæ Maiestati obtulit anno MDLXX. Ad nouam igitur prouectus dignitatem nouos sibi comparauit

Spiritus, & religiosos innutriuit affectus. Magna quippè reuerentia hanc potestatem sibi à Deo demandatam pertractauit. Quare quatuor etiam vota Sodalitatis Louanij professus est. At cum subito militum Hereticorum prouincia turbaretur incursu, videns salutem temporalem fugæ præsidio esse vendicãdam, vna cum Socijs mutatis vestibus fugit Duricum. Vbi per quatuor menses commoratus redijt louanium. Sed cum in morbos grauissimos incidisset, quibus curandis cœli solum mutatio superesse videretur, accersitus fuit in Italiam.

Romae autem reuersus tuẽdæ ac propagandæ Religionis cupidissimus docuit per vndecim annos, scripsitque plurima, vt vel desertores Religionis reuocaret, vel Barbaros ad eandem perduceret. Opus quippè longè maximum & lucubrationes omnino difficillimas postulans aggressus incredibili labore, ac fęlicitate perfecit. In expurgandis confutandisquè Hęreticorum erroribus & argumentis studiosissimè suam operam posuit; & admirabiles rationes inuenit, ac propugnacula, quibus vera pietas, vbi iam sata esset, redderetur incolumis, vbi vero insita non fuisset produceretur, & ab omni fallitatis suspicione redderetur illæsa. Et admirabile quidem

est quàm citò lõgè lateque peruaserit eius doctrina, & ad Vniuersas penè nationes penetrarit. Nec pauci fuere, qui cum ex remotissimis Regionibus adirent Romam, eius hauriendæ Doctrinæ percupidi, gestirent lœtitia & inusitato gaudio lachrimarētur, cum Bellarminum aspicerent, cuius nomen celebri fama tam procul acceperant. Interim Theologiæ Doctor effectus multos eiusdem insignibus decorauit. At eccè tibi grauissimo, ac formidoloso bello tota Gallia agitata Henricus Caietanus S. R. E. Card. Camerarius à Sixto Quinto Legatus declaratus, Parisios petijt. Nec voluit vigilātissimus Pontifex in tot Sapientissimis Viris huic legationi destinatis Bellarminum vnum præterire, cuius presentiam vniuersis fore approbatam, Caietano verò acceptissimam nouerat. Robertus igitur itineris periculis, & incommodis superatis permultis, & magnificam liberalitatem Henrici prospexit, ac postea celebrauit mirandam, & suam Henrico patefecit virtutem. Sed Pontifice vita functo cum legato redijt, & Romæ à suis magna lætitia exceptus, operibus inchoatis perficiendis se toto studio iam dederat. Dum Innocentius Nonus ne dum penè Pontifex acclamatus Bellarmino purpuram maturare decreuerat. Et iam Au-

gustino Cardinali Valerio Veronæ Episcopo, quem doctrina & vita simillimum, amore vero & consuetudine Roberto aspexerat coniunctissimum, Marcelli Secundi, quem singulari & fraterno penè fuerat semper amore complexus, iacentem extollere dignitatem propositum sibi habere aperuerat; Robertum vnum elegisse eius Nepotem, Auunculi pietatis ac sapientiæ veram Imaginem. Sed cum idem Pontifex non obscurè significasset etiam Patri cuidam eiusdem Societatis IESV, qui sui familiaris, & intimus erat, vnum è sua Sodalitate proximè Cardinalatus honore esse decorandum, Bellarmini tantum reseruato nomine. Ille se Pontifici gratissimum cognoscens, ne sibi hoc immineret in suspicionē venit. Quarè sicuti Spiritum humilitatis & paupertatis cum Societate sua verè profitebatur, à dignitatibus abhorrens, vehementer commotus in lacrymas, pręcesque fusus, ne Sodalitatis suæ instituta illæsa ad id tempus conseruata in discrimen vocari sineret, Pontificem obtestari cæpit; & se nunquam discessurum, nisi Sanctitatem suam ab huiusmodi mēte aliquo pacto deductam relinqueret, ea, qua poterat reuerentia, affirmabat, & tam grauiter, ac dolenter quęrebatur vt Pontifex, qui DEI famulum tristem ac mœrentem

à se dimittere non patiebatur, flexerit animum suum, & in proxima illa promotione neminem è Societate sua assumẽdum promiserit. Statuerat tamen Pontifex Bellarminum in secunda Patrum assumptione promouere, eidemq; Veronæ Cardinali hoc totum deprompserat. Sed secundo sui Pontificatus mẽse penè elapso extinctus est. Robertus autem cui ipse Cardinalis hoc liquido exposuit, & Deo gratias egit se effugisse talis dignitatis fastigium, & Patris qui ab huiusmodi se defenderat periculo collaudatam virtutem summopere dilexit. Interim Rector Collegij Romani, & postea Prouinciæ Neapolis Gubernator declaratus in hac etiam parte vigilantissimus admirabilem moderationem adhibuit, & in primis perpetuò Religionis plausu fuit approbatus.

Sed ad nouum Bellarmina Virtus vocata munus, nouum est laudis nacta Theatrum. Consultor nempè S. Officij effectus, & Ferrariam cum Sanctissimo Pontifice Clemẽte Octauo adductus, Episcoporum examinatoris munere fungi cœpit; Romam vero reuersus Pœnitentiarię Rector destinatus die tertia Martij M D X C I X. coactus est pręcepto Summi Pontificis Cardinalatus insignia suscipere. Magna etenim constantia, ac virtute Robertus recusauerat, & omni-

bus rationibus ſe oppoſuerat, ac precibus, quò minus hanc dignitatẽ ſubire compelleretur. Sed hoc vehemẽtius ſtudium Pontificis inflammauit, quod tantã cum ſumma virtute, ac eruditione modeſtiam in altiſsimo gradu, vt omnibus nota eſſet collocaret. Iuſsit igitur Pontifex prudentiſſimus purpuratorum Patrum numero adſcribi Robertum, Cuius ſapientiæ in Eccleſia DEI (his verbis vſus) non inuenerat parem, & qui Marcelli Ceruini Nepos tanti Pontificis hæreditarijs ornamentis propria, ac verè ſingularia addiderat. Viuebat enim adhùc & firmiſsimè inhęrebat in illius Sanctiſsimi Pontificis mente Marcelli Secundi fęlix recordatio, nec diuturnitate temporis pijſsimi viri promerita abolita erant; retinebat intimam beneuolentiam, qua Marcellus Aldobrandinam familiam, ac præcipuè Silueſtrum Pontificis parentem firmiſsimè intuebatur, & vt tantæ clementiæ ac magnitudinis animi par erat, quę Marcellus in ſublimi ſede collocatus, Silueſtro Vrbis pręfecturæ deſtinando, amoris indicia dederat, multiplici, ac generoſa gratitudine compenſare intendebat.

Robertus autem cum ſtatus mutatione ſuum quoquè animum nõ immutauit. Sed nunquam ſui diſsimilis inuicta ſtabilitate

quicquid semel aggressus fuerat prosequebatur, nullis omnino parcendo laboribus, vt Religioni pareret fructum, & splendorem Christiano nomini posset conciliare. Etenim si coluerat antea in omni vitę suæ parte innocentiam, ac probitatem; tunc inter grauissimas rerum occupationes nihil vnquam prius habuit, quam vt DEVM veneraretur, & Sodalitatis legibus solutus secundum leges eiusdem viuere videretur. Quare sicuti præ cęteris obedientiæ tuebatur virtutem, ita in omnibus suam consuluit Religionem, & eius Superiori cum voluntate semper iudicium quoq; submisit. Quo verò ad ea, quæ propriam disciplinã intuentur hanc viuendi formam sibi proposuit. Summo etenim mane vt primum euigilasset Cœlestium bonorum Contemplationi fermè per horam vacabat. Deinde diuinum officium capite detecto, vel genibus flexis, vel stans cum summa deuotione soluebat. Sanctissimum Sacrum & quotidiè, pręter quam deuexa iam ætate propter corporis imbecillitatem intermittere aliquando coactus fuerit, libabat. Cœteras canonicas preces sua qualibet hora recitabat; nec non Officium B. MARIAE VIRGINIS, & Rosaria in honorem Domini Nostri & Sanctissimæ MARIAE Matris eius minimè prætcribat: quo tem-

pore erumpens in lacrymas repertus fuit sæpissimè. Vesperè ante quàm necessariæ se committeret quieti spatium temporis in his, quæ die transegerat reuoluēdis consumebat, & pijs fundendis precibus. Somni fuit adeò parcus, vt sæpissimè superioris temporis partem, qua cubili recipiebatur (quod secundum instituta Sodalitatis suæ seruare solebat) in diuinarum rerum contemplationem conuerteret. Postremò verò, quod è grauissimis & quotidianis occupationibus, quas Purpurata dignitas requirebat, quod dico supererat temporis, id totum in cęlestibus perscrutandis misterijs, vel ijs, quæ edidit, scriptis condonabat componendis. Domesticis suis tria præsertim alia inter multa indixit prohibita, ac seuerissimè conseruauit: Blasphemiam nimirum, carnis illecebras, & pugnas; quæ omnia tanto insectabatur horrore, vt firmo remanente decreto à se dimissos, qui in hæc inciderent declararet. Pluries in annum ipsemet illos cœlesti pane reficere volebat, & prius pijs monitis præparare. Quotidianas precationes instituit, quibus ipso, quasi præeunte omnem circa familiam adesse volebat. Illis pręscripsit ne vnquam aditum vlli prohiberēt; nemo enim ad eum accessit officium petiturus, quem non exciperet benignè ac fo-

ueret si posset: si vero non posset sua deuinctum non dimitteret integritate. Etenim simulandi arte caruit, & à verborum, prolixitate alienus omnino fuit. Nec raró de breui suo censu detraxit, vt ægestati consuleret eorum, quorum postulationibus aliter subuenire minime poterat. Difficillimè adducebatur, vt quemquã à sua exposita voluntate arceret. Nullam voluit supellectilem, & tãtum iussit asseruari ea, quæ ad necessariam desiderarẽtur sustentationẽ, & modesta posceret dignitatis conseruatio. Opes, & ornatus seuerissimè repudiauit, eorum verò, quæ dignitatis gradum intueri possent extitit Zelantissimus.

Munera sine Pontificis venia, quam penè nusquam quæsiuit, neque accepit ipse, neq; vnquam voluit accipi à suis, præter quædam vulgaria esculenta & poculenta, quæ etiam raró sumpsit; dummodo non prouenirent à Religiosis. Ea enim obfirmato animo respuebat, & adeo inhorruit vt Cœlestinę Congregationis protector electus grauiter ferret, quod quis é suis in eorum Monasterio, ne quidem potum sumeret, & ad hoc euitandum sæpius ad eos nõ accedere affirmaret, & cum non nunquam euenerit ipsum occasione Capituli alicuius, vel Congregationis in eorundem Monasterio refici cibo coactum extitisse, nul-

lis eorum precibus adduci potuit, quin statim expensis facere satis imperasset. Congregationibus Sanctę Inquisitionis, Indicis, Rituum, & Examinis Episcoporum præfectus diligentissimus intererat, nec vllas functiones Cardinalitias ommittebat, nisi iusta causa detineretur. Vt causas etiam ex quibus dispensationes à Pontifice concedendæ essent internosceret, nec non Breuiarium Romanum, vna cum Cæsare Cardinale Baronio, & Syluio Cardinale Antoniano reformaret, fuit illi demandatum. In Ecclesia S. Mariæ in Via, cuius titulo Cardinalatus erat insignitus singulis Dominicis, & fœstiuis diebus perorabat, & de ijs, quę ad veram Religionem pertinent dicebat multa. Summam pecuniæ in ægenos illi Curæ subiectos liberaliter distribuebat, ac certum statuerat censum diuidendum ijs, qui eandem Ecclesiam, vt Doctrinam Christianam apprehenderent, adibant. In ipsa quoque Ecclesia restauranda, & ad magnificam, ac recentiorem formam reducenda non vulgarem pecuniæ vim insumpsit.

Capuæ interim ampla, & honorifica Ecclesia Roberto fuit à Summo Pōtifice commissa, vt etiam particularis gregis onus subiret is, qui pro Vniuerso tam amplas, & vtiles dabat operas. Et profectò renuis-

ſet ille, qui altam, & propè diuinam Virtutem poſtulabat in ijs, qui curam gerunt animarum, dum de ſua propria demiſsè ſentiebat: niſi ipſimet ſe obtuliſſet obedientia; qua ſuperiorum iuſsis ita ſemper preſto erat, vt ad ipſorum nutum non ſolum voluntatis ſed etiam iudicij cōſenſum paratum ſoleret exibere. A ſummo igitur Pontifice cōſecratus Archiepiſcopus, ſi cui in animo cognoſcere eſt, qua nouū ſibi deſignatū munus ratione pertractarit, agnoſcet ex exemplari, quod extat ad Epiſcopum Theanenſem Nepotem ſuum conſcriptum. Alia enim eum non docuit præter ea, quę prius executioni mandauerat. In nouem controuerſias opus diſtribuit, quibus breuiſsime, quæ Epiſcopo neceſſaria ſint ad ſalutem æternam in tuto ponendam demonſtrauit. Quarum prima de non appetendo Epiſcopatu. Secunda de Reſidentia Epiſcopi. Tertia de Officio eiuſdem, quod nimirum teneatur prædicare. Quarta de Ordinatione Clericorū. Quinta de Beneficiorum multiplicatione. Seſta de Modo agendi cum Principibus ſæculi in tuēda Eccleſię libertate. Septima de modo agendi cum conſanguineis, & affinibus. Octaua in quos vſus erogari debeant redditus Eccleſiaſtici. Nona de perfectione Epiſcopi, inſcribuntur.

Robertus autem non solum Episcopatum non appetijt, sed omnes speciosos titulos, honorumquè insignia formidauit. Extat adhuc Chirographum eius manu conscriptum, & confectum rationibus, quibus imbecillitatem suam longè imparem esse Cardinalitio oneri suadere attentabat. Scimus ab eodem Pōtifice Politianam Ecclesiam, quæ proximis præteritis diebus Synulfo Bencio dulcissimo suo Pastore & parente caruerat, illi oblatam (vt primo tempore Cardinalitios sumptus commodius suppeteret) renuisse, ac respondisse simul; hos redditus se cœteris concedere, in sua sodalitate cubiculum, veluti singulis Patribus nunquam sibi credere defuturum. Et quidem nec aliud seruasset nisi Pōtificio præcepto Archiepiscopatum Capuanum delatum ei fuisset. Nec nō testantur, qui eum audierunt Societatis IESV Religionem prælegisse, cuius institutum humilitatis, & paupertatis erat.

Gregem verò suum nō deseruit vnquam, sed omni cura super ipsum inuigilauit, & à Pontifice pro Vniuersalis Ecclesiæ Republica Romæ postea detentus, eidem, vt alteri pastori Ecclesiam suam committeret gubernandam, renunciauit. Visitauit igitur, & pauit omnes, & singulas Oues suas; Et in earum visitatione primum Ecclesias

adibat, & pro concione dicebat aliqua, ac ne curatos expensis grauaret, proprijs sumptibus ea, quæ sibi, ac suis viderentur necessaria, comparabat. Custodias & Calices ipsemet, vbi opus esset, ad decentiorem reducebat statum, vel renouabat, & insuper ipsorum inopię liberali manu succurrebat. Magna ex parte Rituarij Romani cęremonias, quæ adhùc minime seruabantur, induxit. Prouincialem Synodum cõfecit. Quo plurima instituit optima ac pessima deleuit. In porticibus, & Ecclesiæ introitu nundinas, ex quibus Clerus, & Archiepiscopalis sedes prouẽtus quosdã recipiebat, prohibuit. Virginum quoddam Collegium soluta admodum disciplina, corruptisquè moribus ad veterem sobrietatem, & Sanctimoniam reuocauit. Binos Ecclesiæ Canonicos, & binos illius Ciuitatis nobiles præfecerat, qui cum Thesaurario suo singulis mensibus pauperes in solitudine verecundos visitarent, & eorum subleuarent calamitatem. Doctrinæ Christianæ scripsit explanationem, qua fidei Tyrones facillime Catholicis imbuerentur legibus, & institutis: Singulis festis solemni aderat celebrationi, & tempore Quadragesimali excepto (quod alteri committebat) per se publicè concionabatur.

IN Clericis maximè ad titulum Patri-

monij promouendis parcissimus fuit, & ne Sacerdotium conteptibile redderetur, cordi maximè habebat. Quarè accidit persępè, quòd cum Sacerdotes supplices videret ad stipem manum porrigere, tanto concuteretur horrore, vt potius in se irruentes manus tollerare se voluisse affirmaret. Illis tamen eius non denegabatur liberalitas, cum præter elemosinam benignè simul moneret, quòd ad suos redirent Episcopos, qui ipsos alere tenebantur, vel si Religiosi essent, sua peterent Monasteria.

A pluribus autem beneficiorum titulis seuerissime abstinuit. Quarê duas Abbatias, S. Benedicti nimirum in ipsa Ciuitate Capuæ, & S. Mariæ ad Procidam, resignauit, nec primæ propinquitate, ac præsentia, cum eiusdem Ciuitatis esset Archiepiscopus, se tueri voluit. Imò non solum beneficia à se abdicare contentus, ipsarum pensionum redditibus spoliauit. Et ex decem, ac quatuor millibus annui prouẽtus, quę Pontificis liberalitate ei collata fuerãt, quatuor, & circiter millibus tantum sibi reseruatis, demum penè ad indigentiam se redegerat. Pientino Episcopatui eo quod breuis redditus nominaretur pensionem quingentorum scutorum sibi reseruatam condonauit, dummodo, & ipse Episcopus ducenta, quæ super alio tenui Episcopatu

posſidebat, ſtatim deleret, ac remitteret.
Eccleſiaſticæ libertatis diligentiſsimus extitit Cuſtos, ac conſeruator, & ne ea, quæ ad vniuerſalem pertinent modò attingam, Eccleſiæ ſuæ iura, ac bona longè ampliauit, & præcipuè in tres primarios, ac potentes Principes vindex fuit, quibus tamen in maximo ſemper fuit honore & acceptiſsimus. Cum reliquis vero Primatibus, & Regijs Præfectis ſemper communi omnium acclamatione coniunctiſsimus, ne minima quidem aura fluctus commouente tranquillam obtinuit pacem, & beneuolentiam, & talem de ſua fide, ac integritate conſignarat opinionem illorum animis, vt nihil prorſus eius voluntati denegandum putarint. Vt pote qui optimè nouerant Robertum ſolo DEI timore & honore duci, vt Eccleſiæ ſuæ libertatem defenderet; nec aliud expetere, niſi quod cum ſumma coniunctum eſſet æquitate. In reliquis verò eorum amicitiæ percupidum occurrere humaniſsimè, illam recipere, ac retinere. Et quidem ſui muneris initio prudenti & optimo conſilio omnium ſibi deuinxit animos, cum illis legem, Religionem, pacem, fidem ſe habere in conſilio; libidinem autem, audaciam, metum à ſe amota profiteri per nuntium aperuerit. Et ideò rogauerit ne quid ad ſuum Imperium perti-
nens

nens vnquam decernerent, nisi matura primum mente vtranque intellexerint partem. Se a vera, & recta ratione nunquam discessurum.

Consanguineos autem suos, & affines illo prosequtus est amore, vt eos non locupletaret, sed dirigeret ad Patrem. Quarè vt pauperes illos aspexit, & vt minus egerent, aliqua tantum distribuit. Germano Fratri, qui ex pręteritis fortunarum diuisionibus in Bellarmina domo pluries factis rem diminutam habebat, & copia prolis grauabatur; eam redditũum suorum assignauit portionem tenuem, qua rerum familiarium defectus ad sustentationem tantum supplere posse censeret. Ceruinam Familiam, quam arctiori vinculo necessitudinis, & peculiari instinctu plurimum adamabat, penè iacentem & summi fastigij in quo Marcellus Secundus paulò ante collocatus fuerat prostratis insignibus; sanguinis ferè tantum reliquias, & veteris nobilitatis gradum retinere respiciens, dum compatiebatur, etiam terrenæ fœlicitatis despiciendam esse fragilitatem & infirmitatem; æternam verò, quæ sine amittendi timore possidetur, inquirendam, sæpissimè monebat. Reliquis verò, quos egere cõpertum habuit opportunè subueniebat, quorum vero bona in tenuem licet victum,

cultumq; satis esse cognouit, augere seuerissime abstinuit. Et quidem ne minimum Ecclesiæ prouentum in eorum vsus Robertus erogasset, nisi consilio ductus esset eorum, quorũ doctrinæ & auctoritati acquiescere nunquã recusauit. Grauissimi enim non defuerunt viri, qui hoc disertissimè pertractarint, & firmissimis probauerint argumentis, Robertum suorum debuisse succurrere ægestati. Attamen eam sibi irreuocabilem proposuit regulam, & moderationē, vt de ijs quicquam statui minimè pateretur, nisi ex speciali auctoritate, & licentia suæ societatis Superiorum.

Bonorum vero Ecclesiasticorum dominus non extitit, sed procurator tantum & dispensator. Quare illos in pauperes, & diuinum cultum, largè, effusèquè erogauit, ea sibi solum reseruando, quæ ad modicam sustentationem satis essent. Plurimis statas designarat summas, quę singulis mensibus largirentur. Ijs, qui pro certa summa alieni æris vinculis detinebantur, proprijs suis sumptibus liberandis Præfectum decreuit. Nemini, qui Roberto è domo egredienti, vel redeunti occurreret, stipes denegabatur. Nemo poscebat qui non obtineret. In Choro vero diuinis interesse horis nunquam prætermisit, & præbendę prouentus, qui Archiepiscopo ęqua-

liter, ac cæteris Canonicis debentur propria manu distribuere pauperibus volebat; eo speciali animi affectu, quod tunc verè de proprio daret. Illis Ciuitatibus ac Regionibus, vnde Ecclesiastici fructus prouenniebant, certam partem semper voluit destinatā, vtpotè ad pauperum illarum subsidium præcipuè commissos percenseret. Maluit autem omnes iuuare, & aliquando decipi, quam nimius esse in peruestigādo, vt si in alterutro esset offendendum, mallet cui non opporteret dare, quam non dare, cui opporteret. Hospitium indè constituit, quo Peregrinos liberaliter exciperet, & omnium fermè ordinum aduenas humaniter tractaret. Cathedralem ipsam Ecclesiam nouis decorauit ædificijs, in quibus non mediocres sumptus fecit. Chorum quippè in medio Ecclesiæ Monastico ritu positum asportauit, & ad recentiorem reduxit formā: Sacellum pulcherrimis distinctum marmoribus perfecit. Ianuam qua cum breuius pateretur iter, transeuntes mercia per Ecclesiam vehebant, clausit, & aliud in ea deuotum extruxit Sacellum. Aedes Archiepiscopales restaurauit, auxit, & ornauit. Minimam quam potuit partem in suos conuertit vsus & commoditatem: Vestitus enim tantum effugiebat inhumanam, exquisitam vero oderat formam.

Cardinalitijs vestibus, quibus sui Cardinalatus initio à Clemente Pontifice donatus fuerat, tempore quo obijt adhuc vtebatur. Subtus serica vel pretiosa vestimenta nunquam suscepit, & vnico induméto pro qualibet specie contentus, illud consumptum etiam resarciri iubebat, & quoad poterat vsus, tandem pauperibus deferri demandabat. Subtus lineis, & primis caligis, ac tibialibus (pro ritu Societatis suę) nunquã detulit. Parietum ornatus nó holosericos, & auro distinctos, sed pelliceos ac vulgares vix retinuit. Quarè certum cubiculum, quod prorsus denudatum erat, proprium appellabat, Cætera aduenarum, & Cardinalitiæ dignitatis. Mensę apparatus nullus extitit, sed terrea vasa; frugales cibi. Ministrorum, & eorum, quæ exteriora intuebantur, mediocritatem seruauit, ac omni penè luxu carens dignitatis honorificentiam coluit. Illud præ ceteris institutum habuit, quod in fine cuiuslibet anni rationes componeret cum omnibus, & quod superesset statim Pauperibus distribueret. Nullos vnquam agros acquisiuit proprios, nullum ædificium possedit.

Episcopalem verò perfectionem, quam nos ex quarto loco eius cõtrouersiarum ad Episcopum Theanensem in vltimum contulimus, per paupertatem, Castimoniam,

ac obediẽtiam adeptus eſt. Diuitias enim ſuas non tanquã proprias ad poſsidendum, ſed ad diſpenſandum vt alienas extimaſſe ſupra iam diximus. De puritate, ac caſtimonia nullam vnquam Carnis titillationem ſæuiorem ſuſtinuiſſe videtur. A prima enim ætate vana ſeuerisſimè vitarat colloquia, quod cæteris adeò erat notum, vt ad Roberti ingreſſum cõponi modeſtè omnes viderẽtur. Vocum varietatem ac interualla è muſicis apprehendens nulla vnquam impudica ſibi proponi paſſus, ſacra ſolum cenſuit decantanda. Nec deſunt adhùc plurima, quę Robertus profanis mutatis verbis in Eccleſiaſtica conuertit. Mulieres autem ſine teſtibus, imò ſine familię ſuæ interuentu nunquam fuit alloqutus, & ab impudicitię ſordibus intactus, nec minus inhoneſtè prolata intelligere apparebat. Nobili quadam puella, quæ ſanguinis neceſsitudine non longè aberat à Roberto in matrimonium collocata, Pater ad ipſum per litteras detulit, & non tam præ nouitate matrimonij, quam futuræ prolis indicijs in filia nouiter à natura excitatis, lętabatur. Obſcurum & minimè expeditum fuit hoc Roberto, qui huius naturalis cauſæ cognitionẽ nunquam inquiſierat. Quarè cuidam qui tunc fortè aderat explicãdum impoſuit & quidem circumcisè ac compo-

ſitè eloqui iam cœperat ille, cum Robertus eius ſermonis intercluſerit viam, & maximè aborrens, qua vigilantia puritatis ſuę candorem cuſtodiret clariſsimè patefecit. Obedientiæ ſtudium quibuſcunque rebus potuit ſemper oſtendit. Pontificię voluntati adeò ſe reddebat promptum, vt in arduis etiam pertractandis cauſis, nec modeſtè quidem pluries inſtandum ſibi eſſe perceniſeret. Superiori etiam Societatis addictiſsimus, protector Monialium Sanctæ Marthæ Ordinis Diui Auguſtini, ſine ſpeciali eius licētia conſtitui minimè fuit paſſus, eo nimirum cōſilio, quòd fœminarum regimen Societatis inſtituta prohiberent.

Robertus igitur iјs ſtudiјs in populo ſibi commiſſo rectè gubernādo occupatus, vitę actiuæ & cōtemplatiuæ perfectionem adeptus, in Charitate DEI, orando, contemplando, laudando, & magnificando, & in Charitate proximum docendo, exhortando, excitādo, & increpando, tempus conſumebat; atq; à noſtris exemptus affectibus diligens populos ſuos vt filios & filias cogebat omnes ad ſui venerationem. Dum Clemētis Octaui Sanctiſsimi Pontificis elato funere Romam accerſitus ad Pontificia comitia cōtendit. Verum nec voluit à populo ſuo diſiungi, quin prius ſeriò illum moueret, & pia relinqueret inſtituta.

Romæ itaq; reuersus nihil aliud in Pontificis subrogatione cordi habuit, præter Christianæ Reipublicæ Salutem & sine vlla Orationis ambiguitate, quid in hoc sentiret patefaciens, etiam in sequentibus comitijs nullius precibus aut studijs adduci potuit, vt à propositis vnquam discederet. Leone autem Vndecimo Pontifice creato Robertus nullo temporis interuallo discessum præparabat, & ad sui Gregis personalem curam redijsset, nisi Pontifex Sexto & Vigesimo die extinctus omnium luctu Christianam Remplublicam orbatam reliquisset. Et ipse Paulus Quintus in Regimine suffectus, absolutè Roberto hoc statim denegando pro Vniuersalis Ecclesiæ seruitio Romę commorari iussit. Intimis enim Pontificem obsecrarat precibus, & postea grauissimis rationibus, vt ab illa mente illum deduceret, suadere conatus fuerat. Episcopum ex præcepto (aiebat ille) iuris diuini teneri ad residendum personaliter in suo Episcopatu omnibus prędicasse; à proprijs dictis facta dissentire minime debere. Sed cum nihil proficeret, & Pontifex integritatem eius miraretur potius, quàm probaret consilium, submisso de more animo, gregem saltem suum alteri Pastori gubernandum committi petijt, & Ecclesiæ suæ professionem à se abdicauit: cum Pastoris

diceret nomen sibi non deberi, dum Pastoris muuere fungi minimè posset. Obtulit quidem Pontifex, qui Vniuersalis vtilitatem particulari gregi præferri voluit, quòd Vectigalibus haud incommodis illius Ecclesiæ sibi retentis, quemquam ex suis consanguineis, aut familiaribus nominaret. Sed omnia recusauit Robertus, & libero iure Ecclesia remissa, rogatus vt aliquem saltem proponeret; Illustrissimum Antonium Caietanum elegit, quem nuper Sanctissimus Dominus Noster GREGORIVS Decimus Quintus in sacrorum Patrum cœtum assumpsit. Et Henrici Cardinalis (cuius virtutem, & Doctrinam presertim in Gallia Robertus probauerat eximiam) Nepotem non degenerem prospiciens, aptiorem ad Pastorale munus existimauit. Capua igitur nouo Præsule decorata, Roberto Pontificis & Caietani liberalitate quatuor millia annui redditus, quo Cardinalatus insignia sustinere posset, constituta fuerunt; Et ipse Robertus Vrbis & Orbis regimini assistere delectus, omnes suas implere curauit partes. Et vt quò grauissime magis crescerent occupationes, eò perfectiores in dies redderet virtutes suas, Doctrina & exemplo Christianam Rempublicam diligenter docere nunquam destitit.

Et primum quidem in plurimis ſcribendis operibus maximè pro Vniuerſi ſalute egit, partim vt dogmata Sanctiſsimæ noſtrę fidei impugnantes confutaret, partim vt ſacras explanaret ſcriptiones, & partim vt rerum Diuinarum meditationibus mentes reficeret ſingulorum; & quos in via DEI ambularent, promoueret; quos vero ab ea recederent, reuocaret. Quorum ea, quæ in lucem Coloniæ Agrippinæ edita ſeptem voluminibus contēta leguntur, numerare præteribo: Et referam ea ſolum, quæ in illis deſiderantur, nimirum Roberti Cardinalis Bellarmini reſponſio ad librum Iacobi Magni, Brittanię, & Scotiæ Regis, cuius titulus eſt. Βασιλικὸν Δῶρον, ideſt munus Regium. Item Roberti Cardinalis Bellarmini examen ad librum falsò inſcriptum. Apologia Cardinalis Bellarmini pro iure Principum &c. authore Roggero VViddrinctono Catholico Anglo. Item explanationes in plurimas Epiſtolas D. Pauli. Item Compendium de Hæreſi, nec non adſunt lecturæ in Sacram D. Thomæ Theologiam. Sed non pręteribo maximè pro Eccleſia DEI inter varias diſtractaſque perfidioſorum hominum opiniones & ſectas fuiſſe momenti, multos ad CHRISTI fidem traduxiſſe, plurimos vero in ea conſeruaſſe. Et quidem inter

tot filios, quos Ecclesiæ DEI peperisse dicitur, duorum referam exempla.

Primum Iusti Caluini, qui dum Bellarmini opera confutandi gratia legeret, sensim illuminatus, & argumentis illorum victus, pluribus temporalibus bonis dimissis ad Catholicam fidem singulari DEI vocatione fuit conuersus. Postea verò Romæ hospes à Cesare Cardinale Baronio humanissimè exceptus, in Latheranensi Ecclesia vna cum fratre suo à Clemente Pontifice, Sacri Chrismatis vnctione & Venerabilis Sacramenti alimonia proprijs manibus refectus, vt in illo Veterum errorum, ac hæresum vestigia penitùs delerentur, expūcto odioso Caluini Cognomine, Iustus Baronius nuncupari voluit. In Germaniam deindè reuersus ab Archiepiscopo, & electore Moguntino Aulico, & spirituali consilio adscriptus, ac ijs presertim, quæ extirpandæ hæresis, & propagandæ Catholicę fidei operam nauant adhibitus; Ingentem fecit fructum in conuersione hæreticorum.

Alterum exemplum erit Beniamini Antonij Canerij Anglici, Theologiæ Doctoris, qui cum Regius esset Concionator, Canonicus Canthuariensis, Decanus Theringensis, Rector Romanensis, & Vicarius Thomhamiensis, non modo his, sed spei

etiam multo ampliori communionem Ecclesiæ Catholicæ Bellarmini operibus commendatam prætulit. Ideoq; per litteras egit illi gratias pro Animæ suæ libertate & salute. Scripsitq; quòd cum Bellarmini doctrinę lumen declinare, & iniquissimorum hominum calumnias ferre non posset; domi relictis libris in Musæo suo Canthuariensi simul cum reliquis bonis, & fortunis vniuersis, se per occasionem aquarum Spadanarum, & itineris Palatini subduxerat, & apud Colonienses Catholicæ Ecclesiæ addixerat se in æternum: sicuti Apologia scripta ad Regem, & ad Primarios viros plurimis litteris patefecerat.

Nec quidem minor fuit Bellarmini cura in varijs soluendis difficultatibus, seu molestijs detergendis, ac consilijs dandis ijs, qui ex diuersis terrarum Orbis partibus quotidiè coram, & per Epistolas ad ipsum confluebant. Cum eos paterna amplecteretur Charitate, & humanissimè responderet. Romæ vero Sanctæ Inquisitionis, Sacrorum rituum, Indicis, Examinis Episcoporum, cæterisquè pro tempore Congregationibus, quibus vt dictum est, præerat, qua sollecitudine, qua prudentia inuigilauerit, quam sapientissimè eius responsa omnium assensu admirarentur, nemini est obscurum. Politianã Cathedram

ſibi ab Illuſtriſs. Roberto Cardinale Vbaldino illius Ciuitatis Præſule pręſtātiſsimo, dum pro Apoſtolica Sede Nuntius in Gallia moraretur, enixè commendatam rexit, & Capitulo illius Conſtitutiones à Marcello Secundo confectas reſtituit obſeruādas, additis non nullis, quæ pro tempore opportuna videbantur. Cum ijs vero, qui ad eum conueniebant, de DEO, de rerum humanarum fluxu, de Chriſtiani nominis officio diſſerere multa, vel ſaltem ſi temporis breuitas hoc non permitteret, aliqua intermiſcere colloquio ſolitus erat. Domi ſingulis Dominicis quadrageſimalibus, & S. D. Noſtri aduentus pia aliqua commemorabat; tali ſimplicitate, vt animos ſuauiſsimè mulceret, & non inanes & vaniſsimos plauſus, ſed veram contritionem ingeneraret cordis; Domeſticis autem & quotidianis ſermonibus ad pietatem & veram perfectionem ſuos inuitabat continuo; nec quiſquam Bellarminum alloquebatur, quin aliqua ad æternā ſalutem ſpectantia audiret. Hæc verò tanta proſequebatur facilitate, vt plenè omnes intelligerent omnium ſcientiarum facundiam cum vera Sanctitate in illo eſſe coniunctam. Nullis autem adminiſtris, & laborum ſuorum auxiliatoribus vſus vnquam fuit, ſed ipſemet propria manu conficiebat omnia, tali vbertate, vt

quoties in dies ſalutandus, vel ſupplicandus à quolibet appeteretur, occurreret, & illo dimiſſo ſuam ſtatim proſequeretur ſcriptionem, ac ſi nullo temporis interuallo fuiſſet diſtractus. Quarè operum ſuorum Originalia eius manu cōſcripta & nulla penè litura reperiuntur coinquinata.

Sed cum optimè ſciret nihil ad animos populorum promouendos vitæ ac morum exemplo eſſe efficacius, hoc etiam inſtituere omnes documento nunquam defuit, & vt cœleſtibus magis expeditè vacare poſſet virtutibus, eam rerum terrenarum deſpicientiam ſemper habuit maiorem, quò in altiori humanæ fœlicitatis & exiſtimationis gradu collocaretur. Quarè à diuitijs non alienus ſolum, ſed omninò abhorrens locupletibus tanquā miſerrimis compatiebatur, & ſua lętabatur paupertate. Principi cuidam Cardinali, qui in ſuo ætatis flore cum ſplendore familiæ, animi etiā internis ornamentis copulatis, Doctrinæ, & pietatis Vniuerſo cōſtituebat exemplar, Iam diù, dixit Robertus in vitæ Sanctitate profecturus es, quoad diues factus non ſis. Alteri autem, qui in quodam familiari colloquio ſexaginta millia annui redditus Eccleſiaſtici ſe habere dixerat, hilariter, & per iocum reſpondit Robertus, nihilo tantum redditum ſuum ſuperare: ex

numero enim sexaginta millia detracto nihilo, ideſt figura, O, sex millia solum remanent, quæ tunc temporis ipse poſsidebat. Plateam autem S. Mariæ Rotundæ Vineam suam appellabat pulcherrimam, domi propinquam, ex qua vberes fructus breui diſpendio continuò percipere poſſet. Aliam ſe non habere quidem, commodiorem vero nullam percenſere. His enim ingenioſis, & lepidis ſermonibus non rarò vtebatur Robertus, ea tamen retenta grauitate, vt ſpectabilis, & admirandus ac ſimul facilis, & gratiſsimus omnibus redderetur. At illud in primis apparebat ſolida virtute, & conſtantia terrenas ſubſtantias pro friuolis, & inanibus omnino ducere.

Conſanguineorum autem, & ſuorum affinium amorem, quo ſinguli ſolent agitari, ita à ſe abdicauerat, vt eorum commotionibus imperturbabilis redderetur. Ceſsit é vita Angelus de Aciaria Theanenſis Epiſcopus, & Roberti ex Sorore Nepos. Ceſsit Thomas germanus Frater; Ceſſerunt affines alij, ſed nó ceſſauit Robertus eadem animi æquabilitate, nec turbidos quidem motus egerere, ſolum enim ſolicitè indagabat extremum illum tranſitum, qua deuotione in eo temporis articulo ſacris fuerint expiati, quæ Religionis, & pietatis

ſigna dederint; Et hoſtijs, ac precibus pro illis exorabat. Lugubres, & pullas veſtes nunquam deferre voluit. Se Conſanguineis, & mundo mortuum eſſe, inanibus ijs mortalium ſolicitudinibus renunciatis, ſolum Deo viuere profitebatur. Condoluerunt plurimi, & mœſtas Roberto dederunt litteras quibus germanū eius fratrem optimum virum ſe perdidiſſe querebantur. At non indoluit ipſe; ſed longè digreſſus reſpondit, ſe maximè lætari huius vitæ labores terminatos illum habere, & ad tranquillum gaudij portum appuliſſe. Scripſit eidem Antonius Ceruinus Pater meus, ex Alexandro Marcelli Secundi germano fratre, & Hieronyma Bellarmina Roberti alter Sobrinus, doluitq; Marcella Bellarmina, eiuſdem Roberti germana Sorore, & ex S. Agnetis Ordine Sanctimoniali Religioſiſſima, communes noſtras familias caruiſſe. Benignè quidem, vti ſolebat Robertus reſcripſit, egitquè gratias; At ſe quadraginta annis in Religione conſumptis his minimè curis ac moleſtijs affici ſignificauit; imò magnoperè oblectari morte affinium ſuorum, quorum ad gloriam ſempiternam ductricem fuiſſe ſperare poſſet. Monuit eundem Franciſcus Maria Frater meus germanus, genitumq; ex Maria Bellarmina, ex fratre germano Roberti Nepote ſu-

ſceptum, & ipſius patrui nomine decoratum, è vita adhùc infantulum ſublatum fuiſſe affli&#x1D;ctabatur; At minimè doluit Robertus; imò reſpondit, quòd præ morte illius, ſicuti in diſceſſu filiorum ſui germani fratris egerat, nec minimas guttas lacrymarum, & doloris effundere poſſet, licet conaretur: Sed quidem lacrymas gaudij, & lætitiæ cum fermè ſciret eos ad Supremas Beatorum ſedes perueniſſe, ac fuiſſe lucratos tam cito bonum illud, de quo ipſe penè ſeptuaginta nouem annorum laboribus defatigatus minimè erat ſecurus. Scripſit tandem Roberto Camilla Bellarmina germana Soror, ac prę coniunctione & beneuolentia prę cęteris ſororibus in ſe ſemper perſpecta, intentiſsimis precibus poſtulauit veniam conueniendi Romam, vti fratrem amantiſsimum, quem ne dum Cardinalitijs inſignitum veſtibus viderat, ſalutare ante ſuum obitum concederetur; at minimè cõſenſit Robertus, imò ex templo monuit, cupiditatem illam diabolicam eſſe tentationem, & ideo Signo Crucis fugandam: Et quòd cum eſſent ambo morti propinqui, futura, non præſentia, IESV CHRISTI paſsionem, nõ vanitates, & pompas huius mundi ipſis cõtemplãdum eſſet: imò quod ſi illa ſciret quot ſolicitudines, & moleſtiæ ſequerentur purpureas illas

veſtes,

vestes & tranquillitatem, qua fruebatur, dum Societatis IESV gestaret habitum, ipse habuisset pro certo, quòd illa se potius Religiosum, quam Cardinalem respicere cupiuisset. Hæc autem omnia illius proprio Chirographo conscripta reperiuntur.

Nec minori moderatione amoris vsus fuit Robertus in Patriam. Miserat Politianum Capitulum binos Canonicos, qui ad Beatissimi PAVLI Quinti pedes humiliter prouoluti precarentur, vt Gregem illum Pastoris iam diù Orbatum concedere vellet, posse recreari Bellarmino, quem Cardinalem ne dum aspexerat, cuiquè iucundum fore, populum sibi commendatum visitare, ac non ingratum pro salute; patrio in æstiuis caloribus perfrui aere. Et quidem iam destinauerat etiam ipse Robertus Politianum adire, vtpotè qui pro Animarum Salute nullos effugiebat labores. Sed cum Pontifex Vniuersalis Ecclesiæ seruitio, cui ille erat intentus, pro particulari Cathedra detrahendum non esse respondisset; Roberto verò si pro corporis sui salute conseruāda & oblectatione animi concessisset; negasset verò, si pro administratione illius Ecclesiæ sibi eundem conferet; à proposito statim animum flexit, & à Politiano abstinuit. Cœlestinæ Congregationis Protector cōsueuit Robertus eius

Generalis electioni maximè vigilare, & singulos, quorum suffragia ad illum deligendum requirerentur, pijs monitis saltem, vel per Epistolas, vel per administros præuenire. Anno verò M D C X I I. ipsemet afsistere voluit. Quarè Sulmonę generali illorum Capitulo conuocato conuenit. Hic supplicationibus indictis Concionibus & pijs Colloquijs illorum animis promotis summo omnium consensu Generalis effectus est. Robertus autem ijs constitutis, quę ad Religionis disciplinam pertinerent, discesfsit, & S. Mariæ Angelorum Sacratissimam Imaginem venerabundus, vti iam diù vehementer optauerat, petijt. Hic Roberti aduẽtus Politianis peruulgatus maxĩmam attulit voluptatem. Cum enim triginta milliaria à Patria & Consanguineis distare tantum audissent; redditusquè ad Vrbem illo tantum spatio prorogaretur, incredibili omnium gratulatione ad se accessurum expectabant. At negauit Robertus nullisque germani fratris, qui illi occurrerat, & familiarium suorum precibus dimoueri potuit, quin statim rediret Romam, suosquè subita animorum mutatione mærore affectos relinqueret. Ecclesiastici status fines egredi veniam non petijsse à Pontifice, illoq; inconsulto sibi illicitum duxisse postea affirmauit.

Terrenas autem laudes & dominatus nõ contempſit ſolum, ſed omnino aufugit. Quarè ſi conſanguineis & affinibus ſuis, qui eius aſſumptionem ad Cardinalatum gratulati fuerãt, cito occurrens reſcripſerat: Nouę dignitatis gradu extolli eos non debere, & eos precari, quod ſummo hoc omnium Auctori referrent, maieſtatemq; ſuam implorarent, vt ab illo nouæ poteſtatis fulgore ſuos non ſineret perſtringi oculos, & ab æterna illa cœleſti gloria per hoc temporale faſtigium ſe non præpediri; Nunc quantũ ab ijs deterreret, factis comprobabat; Et ſi in precedentibus comitijs, quæ pro Pontifice deligendo acta fuerant, vt patres illos à ſui electione ſecurius redderet alienos, ſe originem ducere à parentibus longæuis, vitęquè tenaciſsimis, quaſi per iocum loquendo inſinuabat, Thomam Bellarminum, & Flammettam Tauruſiam ex Patre, Riccardum verò Ceruinum, & Eliſabettam Machiauellam ex Matre, viuaciſsimos & penè nonagennarios dicens habuiſſe parentes: Nunc quantum abhorreret ab ijs diù magis, ac magis demonſtrabat. Agebat enim Robertus pro ſui muneris officio, dum intimus, & familiaris à conſilijs illum admonuit, cauendum eſſe, ne committeret aliqua, quibus Regios offenderet Pręfectos, eorumq; læderet

voluntates, qui facilè suis ad summum etiam fastigium obesse possent rationibus. Sed his minimè commoueri respōdit, imò se Pontificem esse omnino nolle, & Marcelli Secundi Nepotem se profiteri, qui in Concilio Tridētino pro Pontifice Legatus etiam contra necis minas, quædam, quæ à recta ratione dissona sibi videbantur, denegauit. Ingrauescente verò ætate, cum vnius auris vsum penè perdidisset, certo sibi fore impedimento ad supremum munus lætabatur. Se magis debere Cardinalium Senatui, ijsquè in primis, qui summum ei magistratum non detulerant, quàm Clementi Octauo & Petro Cardinali Aldobrandino, qui in Cardinalem eum delegerant, publicè proferebat. Nec tamen ignoramus, qua animi gratitudine Aldobrandinam familiam coluerit, Qua veneratione de Sanctissimi Pontificis Clementis pietate fuerit loqutus, quo ornatu de eius magnificentia dixerit, qua animi ingenuitate innumera in se beneficia illius commemorauerit, quam Prolixè & iucundè de eiusdem morum facilitate, & paterna clementia sępisimè differuerit; sicuti etiam scimus, illum, si non par gratum, saltem suæ beneuolentię & obseruantiæ munus in Petrum Aldobrandinum semper retulisse. Splendorem illius gentis ea, qua sibi licue-

rit, contentione fouisse. Illustrissimum D. Hippolytum, sicuti Sanctissimus D. Noster GREGORIVS Decimus Quintus in Cardinalem assumpsit, pluries exoptasse, & petijsse. Robertus igitur à supremis abstinere non contentus, propria etiam dignitate se abdicare tentauit. Quarè doctissimos consuluit viros, vt Cardinalatum omnino deponeret; Sed cum nemini hoc concessum fuisse sibi propositum audisset, ac in primis Nostris temporibus Diuo CAROLO Borromeo, & Roberto de Nobilibus Politiano Iulij tertij Pronepoti, cuius insignem Religionem Bellarminus maximè venerabatur; se continuit, eorumq; & Marcelli Ceruini Auunculi sui Magnæ pietatis opinione præmortui vestigia respicere nunquam destitit. Quarè illorum & aliorum Cardinalium, qui Sanctitatis reliquerunt odorem Imagines sibi ad intuendum & imitandum expositas habere voluit, nec nō acta sæpissimè legere, & percensere consueuit. Cum nihil magis mouere diceret, quàm præcepta Christianarum virtutum ad praxim redacta conspicere, sibiq; ante oculos proponere res gestas, & insistere operibus illorum, qui nostræ eiusdem conditionis, & muneris præcesserint: Et quidem se posuisset Robertus publica saltem negotia, & se recepisset soli-

tudine ab humanis curis vacuus, si Cardinalatus dignitatem sustinens suo munere non fungi licitum iudicasset, sed reseruandum duxit ad illam ætatẽ, qua in Vinea DEI laborare nõ valens, pijs solũ meditationibus ac precibus prodesse posse videretur. Mortales intereà plausus vitabat omninò, & occurrentium frequẽtiam, qua ducendus, & reducendus erat eam voluit solum, sine qua de dignitatis gradu detrahi potuisset. Humilitatis Christianæ custodiebat virtutem vigilantissimè, & ab omni fastu abhorrens submissũ cuilibet se prębebat & humanissimum. Pauperes etiam nec dum stare coram se capite aperto patiebatur, famulos & aulicos suos, veluti extraneos associare sæpissimè visus fuit. Nec rarò accidit, quod de nocte à cubiculo, in quo studijs morabatur intentus, discedentibus domesticis lumen ipsemet gestans præbere tentasset, & aliquando præbuisset, donec ad eos, qui assistere solebant, peruenirent. Operum suorum mentionem facere consueuit nunquam, & laudantem aliquem audiens rubore suffusus, sermonem aliò vertere conabatur. In lucem edi minimè vnquam fuit passus, nisi prius alieno comprobatą iudicio, & quia cum humilitate sapiẽtiam ita habebat coniunctã, vt neq; humilitas de doctrina, neq; doctrina de humilita-

te quicquam detraheret, ſicuti modeſtè & conſtanter contra impugnantes defendit sẽper & obtinuit: Ità iuſtis ſua ſupponere, & nõ nunquã etiam in quibuſdam, licet minimis, de quibus nec ipſimet illi dubitarẽt, eorum ſequi iudicium minimè recuſauit.

Ab ijs ergo terrenis affectibus liber, eas etiam in dies diligentius amplectabatur virtutes, per quas veluti per ſeptem gradus ad apicem perfectionis progreditur. Et cum vera primum prudentia omnes ſuas ordinabat actiones ad verum & optimum finem, & per vera media nihil aliud prȩter Animarum ſalutem quærebat. Quarè veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam, & aſtutiam intereſſet, demonſtrabat. Et ideò nõ ſolum mendaciorum, verum etiam perplexi ſermonis ita erat inimicus, vt ne quidem in alieno ore vnquam reperiri poſſe crederet; qua animi ſimplicitate contẽtus vltimo etiam ſuæ vitæ tempore mendacium cuiuſdam veluti barbaram artem deteſtans; reciprocam animi & verborum rectitudinem in ſuis prȩcipuè Illuſtriſsimis Collegis ſemper inueniſſe profeſſus fuit. Capuæ Sacerdos quidam impudicitiæ crimine accuſatus, cum ſe Virginem teſtaretur, credidit Robertus, & in Sacerdotis ore mendacium exiſtere non poſſe reſpondit. Grauioribus autem in

causis pro fidelissimo cõsiliario habita primum oratione ad DEVM, liberè & considératè omnibus, & cuicunquè hominum generi sua aperiebat consilia. At ijs pręsertim, quibus pro conscientiæ ductu à dignitatis suæ munere postulari percensebat. Nec Pontifici etiam Summo quid de eligẽdis Episcopis, quid de bonis Ecclesiasticis distribuẽdis, & de Concilij Tridentini obseruatione sentiret, pluries significare destitit. Scripserat illi quidam; & intimis occurrerat precibus, vt auctoritate sua ad Episcopatum se foueret promouendum. Nec tardè rescripsit Robertus cum S. Bernardo, cunctantes solum & renuentes assumendos, eos verò, qui pro se rogant, iam iudicatos esse. Reuocarunt hæc animum illius, & clariore oborta sibi luce excitatus, in eam deliberationem ingressus fuit, vt de non appetendo Episcopatu libellum inscriberet, & Bellarmini submitteret iudicio. Et quidem nõ defuit postea Robertus insignibus eius virtutibus auditis Summo Pontifici eundem proponere, & ad Episcopatum idoneum existimare. Hanc verò æquitatem, & animi candorem tali cum modestia, & facilitate Robertus coniunxerat, vt omnium sibi deuinciret animos, & adeò promptos redderet, vt ardua, ac difficilia plerunquè negotia ad optatos

fines perduceret. Ita Cœlestinæ Religionis Protector cum Paulo Quinto Pontifice & per litteras cum Ludouico Christianissimo Rege sedulò, & studiosè agens in obedientiam eius generalis singula Gallicę nationis Monasteria, quæ iam per spatium centum annorum ab eo defecerant, redegit, & Patribus illis per Reuerendissimum D. Celsum Amerigum Abbatem Generalem inuisis, & Parisijs quibusdam in generali Capitulo stabilitis, implicitum, ac sanè inuolutum negotium summa omnium pace & consensu absoluit. Ità etiam grauissimam inter Lucensem Rempulicam, & eius Ciuitatis Episcopum controuersiam, quæ nullius adhùc labore & diligentia sedari potuerat, mirè composuit. Lucensibus satisfecit, Episcopo placuit, & omnium gratulatione inter illos primæuam restituit beneuolentiam.

At non solum prudentiæ humanæ, verum etiam supernaturalis, & præuidentię donum habuisse Robertus videtur. Henrico Caietano in Galliam proficiscenti, in reditu Pontificem superstitem non inueniendum dixerat. Syluio Cardinali Antoniano, qui tunc apud S. Marcum erat Clementis Octaui Cameræ Magister, Pontificem tres & decem annos victurum prędixit. Eodem Cardinale Caietano Romæ ægrotante, fun-

debat Robertus ad DEVM aſsiduas preces, ac pro valetudine de ſe benemeriti exorabat: Cum ſacrum faciés, dum de more precaretur, audiuit in Spiritu hanc vocem. Siſte, quia morietur, nec amplius viuet. Cum verò ipſe orare proſequi vellet; iterum, ac tertio his ipſiſmet verbis deturbatus fuit. Sacrificio igitur peracto de Caietano ſolicitus diligenter ſciſcitans, monetur conualuiſſe, & præcedenti Veſpere Eccleſiam S. Potentianæ adijſſe. Quarè lœtus Robertus, & hanc diabolicam illuſionem fuiſſe credens, illis, qui tunc aderant, patefecit. Sed altera die Caietanus recidit infirmus, & vitam finiuit. Capuam ingreſſus Idibus Maij MDCII. in libello, quo eius Ciuitatis Archiepiſcoporum nomina deſignata permanent, ipſi allato ſuum ità deſcripſit; Robertus Cardinalis Bellarminus Capuæ Archiepiſcopus ſedit tribus annis. Ludouico verò Aragatio Politiano & familiari ſuo, qui huius rei cauſam quęſiuit, reſpondit ille, in ea Ciuitate tribus annis, ne dum elapſis ſe commoraturum. Nobilibus quibuſdam per Capuam tranſeuntibus inuitatis, cum ſe illius hoſpites in reditu futuros promitterent; ſe non inueniendum forę reſpondit, ſicuti res ſe habuit: Moritur enim Pontifex, & ipſe Romam redijt. Clementem verò Pontifi-

cem ineunte Menſe Martio M D C V. periturum, & ſe rediturum Romam, pluries indixerat. Paulo Quinto ad Pontificatum elato communis ſtatim manauit ſermo, quo maturus illi vaticinabatur deceſſus. Robertus tamen, cum de hoc Aragatium diſſerentem audiſſet, ait. Ne huiuſmodi fabellæ fidem preſtes: Pontifex enim diù viuet; cum verò an per decennium rogaretur, longè diutius indicauit. Epiſcopo Theanenſi Nepote ſuo ægrotante in domo profeſſa Societatis I E S V Neapolis; Monuit Robertum quidam Pater ſe bono animo eſſe, Epiſcopum melius habere in dies, & priſtinæ ſanitatis recuperandę dediſſe ſigna; Sed extemplò reſcripſit ille deſperatam valetudinem Nepotis eſſe: ad vitę exitum illum comparari monendum: nec diù ſtetit, quin morbo maiorem in modum aucto vitam finierit. Hieronymo de Oddis vtriuſquè Signaturę Referendario, & Auditori ſuo, qui die decimaquinta Ianuarij. M D C X X I. exponebat vidiſſe quãdam litteram extraneis ex partibus prodeuntem, ex qua indagari poſſe videbatur Paulum Quintum Menſe Auguſto proximo moriturum, reſpondit Robertus ad decimi ſexti anni ſui Pontificatus finem illum non perventurum; nec ipſemet præterijt Menſis, quod è vita diſceſsit. Ijs, qui in Curru cum

Roberto vltimum Conclaue ingressuro ambulabant, futurum Pontificem GREGORII nomine appellandum fore diuinauit. Ouidio de Amicis Canonico Capuano sibi mortem proximo mense Septembris, & in Solemnitate S. Francisci affuturam aperuit. Vgo Fantius I. V. D. Politianus, qui ad Robertum humiliter in Vaticano salutandum, & veniam pro discessu petendam Calendis Iulij accesserat, mira hilaritate repletum illum inuenit, qui precata primum fœlicitate, inter cœtera digito quasdam pias Beatorum è Societate IESV Imagines designans dixit, hæc ipsamet verba. Cito ad eos volo conuolare, & ad eos volo conuolare sine dubio, & ad eos volo conuolare citò, citò: Mattheus Tortus Theologus Papiensis Roberti familiaris, & Octauius Chiarella eiusdem cubiculi administer, læthalem in febrem inciderant, sed cum magis ipsum Tortum grauatum audisset, sanitatem annunciandam illi comisit: Chiarellam verò periturum manifestauit; Nec aliter res se habuit: cum breuiter Tortus valetudinē redegerit, Chiarella verò obierit. Cubiculi tandem sui administris dum in Vaticano præterito Mense Augusto pedes illi lauarent, vltimò hæc sibi præstari affirmauit.

Altera virtus, quam cordi habuit Ro-

bertus fuit Iustitia, qua leges omnes diuinas adimplere, & singulos, quos præuaricatores nosceret habere odio, ac si quomodo posset à præuaricatione compescere, in dies magis ac magis curauit. Et quidem testantur eius familiares, nec vllum veniale crimen ab eo vnquam voluntariè perpetratum aspexisse. Proximos, verò incredibile est, quàm intimè doleret Robertus, quoties declinantes à lege audiret, & quo desiderio succēderetur succurrendi populis ijs, qui in periculo morarentur. Germaniæ affli&tabatur incendijs, Belgij querebatur calamitatibus, Galliæ compatiebatur perturbationibus, & communis Religionis horrebat pericula, nec alibi cor suum, & sermones vertere scire videbatur. Ac tandem tàm auidè Iustitiam sitire cœperat, vt sæpissimè mortem expeteret, & ab illis Christianæ Religionis miserijs segregari supplex audiretur.

In ea verò Iustitiæ parte, quæ particularium administrationem respicit, etiam in tribuendo vnicuique suum fidelissimus extitit. Et primum, vt ab alieno redderetur securus, contentiosa maluit cedere, quā lites suscipere. Pauperibus liberaliter dare, & in vsus suos quàm minimum retinere quotidiè reddebatur vigilantior. Quarè non solum superuacauea, quæ Pauperibus

debita reputabat, ſed victui & veſtitui ſuo neceſſaria ſubtrahere, & in pias perſonas conuertere ſolitus fuit. Maria Chriſternia, & Leonora Ab Auſtria Sereniſsimæ Archiduciſſæ. Quæ Halæ ſanctimonialem vitam ducebant, Crucem quandam pretioſam, & auro ac gemmis diſtinctam Roberto, cum quo pro ſpirituali beneuolentia pijs ac deuotis Epiſtolis ſæpiſsimè cōferebant, dono miſerant. Et quidem Robertus earum liberalitatem celſitudinum, ac titulum deuotionis reſpiciens, ne in aſperitatis nomen incideret, repudiandam non cenſuit; ſed ijs, quas poterat gratijs redditis, illam vendidit, & pecuniam, quam collegerat, intulit in Eleemoſinas. Nec alium ſeruauit ordinem in ijs, quæ per Anni ſolemnitates à conſanguineis vel amicis ſuis eſculenta, licet rara & vulgaria, recepiſſet. In maximo etiam frigoris algore, & inclemētia ſuccendi in cubiculo ſuo ignem difficillimè patiebatur, & ijs, qui ad eum cōfluebant diſcedentibus, ardentia ligna, & aliquando totum ignem extinguere propria manu viſus fuit. Cereis lucernis ad extremum vti, & maxima parſimonia voluit: Et ſummo mane, vt primum dies oboriretur, ſublatis illis aeri exponebatur, quod aliquando illi non mediocris fuit detrimenti. Sed Pauperibus detrahere nolle

hoc, quod in ijs inaniter expendiſſet profitebatur. Illa pauperum eſſe non ſua, quorum procurationem quodammodo gerens vt propria ſibi vendicare non liceret. In alios tamen eam ſeruauit æqualitatem, quod peccare in nimio rigore, & ijs, quibus æquum eſſet, denegare minimè pateretur. Quarè familiaribus ſuis non ſolum determinatam & honeſtam pecuniæ quantitatem, qua dum quiſque pro ſuæ vitæ ſuſtentabatur opportunitate, communem & tranquillam obtinebat pacem, ſed etiam cuilibet eorum penſionis vel beneficij alicuius prouentum contulit, vt pro diuerſa gradus qualitate, ipſorum occurreret neceſsitatibus. Conſanguineis verò illos Eccleſiaſticos redditus conferre denegauit; quibus locupletiores effici poſſent; aſsignauit verò eos; ad quos pro temporum varietate eiuſdem Societatis Patres & Superiores impulerunt rationibus ijs, nimirum, vt minus egerent, & vt priuatam ac vulgarem vitam illis gerentibus, ad virtutes obſtructus non relinqueretur aditus. Mariæ, Hippolytæ, & Cyntiæ ex eodem Fratre germano Nepotum, cum primum ad congruam ætatem peruenerint, diligenter explorato conſilio non defuit, quin Ceruinæ primam familiæ; Tauruſiæ ſecundã matrimonio collocaret; Tertiam verò Sancti-

monialem efficeret; & cum honesta ac vulgari dotis impensa sanguinis sui puram & antiquam nobilitatem conseruandam curaret; Et sicuti necessaria illis impertiuit, ita in cęteris, licet, quæ ad decentem & honestum ornatũ concedi solent, de suo impendere negauit omninò. Sed animæ tantum intentus profectui, pijs monitis & incitamẽtis instruxit, & ad omnem illas confirmauit pietatem.

Tertia virtus qua se exercuit Robertus fuit fortitudo & patientia, qua superabat difficultates omnes, quæ bonas operationes impediunt, & fortiter dimicando aduersus diabolicas tentationes assiduos tolerabat labores, nunquam à publicis & grauissimis Aulæ occupationibus feriando, & studiorum interponendo perpetuitatem. Hac se contra hæreticorum fraudes paratissimum adornauit, & improborum fucata studia seuerè declinare promptum præbuit; Et operam dedit adeò pertinacem, vt non rarò noctes etiam insomnes duceret perscrutando, & inquirendo remedia, quæ malis imminentibus adhiberi possent. Hac fuit semper animo ita præsenti in molestijs, & sollicitudinibus, vt nunquam à sede rationis, & religiosa constantia aberraret. Quarè nec minori animi magnitudine extitit Robertus in corporis sui perferendis

doloribus,

doloribus, quos non modo inuitus, ſed libẽter etiam appetebat. Excruciatus enim fuit hoc ſuæ ætatis tempore Crurium intumeſcentia, quæ non modicam requirebat ſæpè curationem, necnon exiguos excitabat angores. Vexatus eſt aliquando Pituitæ diſtillatione, & deſcenſu, qui ſtomachum offendens adeò faſtidiebat; vt cibos hauſtuſq; omnes reſpuere cogeretur. Suſtinuit nõ nunquam acerbiſsimos etiam & aſperrimos dolores, à renulis, & calculis illatos, quibus maximè affli&abatur. Nec minori laborauit moleſtia, cum in Monte Caſsinati dexterum brachium è ſuo loco dimouit. Petierat enim ille, cum ſeptuaginta quatuor eſſet annorum, illa viſitare loca S S. Benedicti, & Scolaſticæ nobilitata reliquijs; & cum Montis difficultatẽ ex ſe ſuperare minimè poſſet, dum equm aſcẽderet corruit,& dexterum adeò confregit, vt non breuibus remedijs opus habuerit. His tamen morbis nunquam Robertus fuit adeò exterritus, quin clariori ſemper fortitudinis & patientiæ documento, etiam dum in lecto decumberet & grauius laboraret carnis paſsiones ad cuſtodiam humilitatis à Deo ſibi collatas aſſereret, & in vnius Dei commemoratione ſumma cum voluptate acquieſcens, etiam pro eius amore atrocioribus affli&tari cru-

ciatibus desiderio succenderetur. Imò maxima flagraret cupiditate vinculis corporis dissolui, CHRISTVMQVè Dominum, & Redemptorem videre suum facie ad faciem. Quapropter sicuti quotidianas cogitationes & colloquia sua inter has defatigationes corporis in aliud, quam in diuina volũtate indaganda & querenda æterna gloria non insumebat. Ità Medicorum dictis se præbebat obedientem, & in illis suæ salutis curam omninò proiecisse apparebat. Etenim ex eo solum conqueri magnopere audiebatur, quod nimirum lecto afflixus à publicis laboribus, à studijs, à Vigilijs, à Ieiunijs, à Sacrificijs, ab Horis Canonicis prohiberetur, & non nunquam mentem etiam à cœlestibus rebus & meditationibus iuberetur auocare. Hæc enim præcepta licet pro viribus obseruanda curaret, adeò tamen grauabatur, vt sæpissimè ad animum leuandum, & corporis mitigandos affectus ipsimet illi, qui negauerant, eadem concedere cogerentur. Cum verò loco moueri, & gressum penè instruere inciperet, nihil ei longius videbatur, quàm suos reuocare labores, & Medicorum effugere curas. Nec dum dexteram è Monte Casinati reuersus recuperauerat ad operationes idoneam; imò vix ossibus suo loco repositis accerrimos euaserat dolores, quod à sacri-

ficando se continere minimè patiens veniam à Pontifice impetrauerit celebrandi, & leua tantum Sacratissimam Hostiam eleuandi. Sed ijs, quę natura dabat tolerãda minimè contentus, plurimas quotidiè inueniebat patiendi vias. Et primum morbis prædictis vexatus, tàm differebat curari, quàm diù simulandum sibi liceret. Doloribus aliquando pressus frigus præteritis diebus se tolerasse eximium, eiquè causam tribuere illorũ fuit fassus. E lectulo surgere solus, & sine vllis administris, vestes summo manè sibi componere consueuit; Pelliceis & Chirotecis vti etiam per summam hyemem, & dum præ frigore tumidas haberet manus, denegabat: leues seu grauiores vestes per anni mutationes nunquam poposcisset, nisi Administri eius calore vel frigore pressum videntes, proprio consilio accommodassent. Muscas, & similia animalia, quæ molestissima esse solent, sustinebat patienter, & illas etiam viuere debere, suis solebat dicere. Flagellis corpus suum cædere aliquando etiam in hac vltima ætate non pręteribat. Singulis annis à publicis recedebat negotijs,& in Nouitiatu Societatis suæ DEO solum vacans, ad mortem se comparabat; cuius tali desiderio tenebatur, quod ad se quasi blandimentis inuitare videretur, & quia

eam complecti non poterat, animo saltem & cogitatione fortiter delibabat. Nequè proximis annis quicquam frequentius iterare colloquijs solitus erat, quam se breui moriturum; Et propterea libellum de arte bene moriendi inscriptum editionum suarum terminum esse velle. Ac deinceps de fluxis caducisquè corporis & fortunæ bonis; De Gloria Beatorum; de Gehennæ supplicijs; de extremo Iudicio; de propinquitate mortis, ac simillibus disserebat sępius; ijsq; se contulerat reuoluendis libellis, quos de ascensione mentis in DEVM, de fęlicitate Sanctorum, de Gemitu Columbæ; de Septem verbis Domini in Cruce prolatis, & de arte bene moriendi ediderat, cæterisq; etiam ab alijs confectis, in quibus propriæ mentis refectionem inueniret.

Quarta virtus Roberti, & quidem eximia, fuit temperantia, qua sensualibus delectationibus frenum iniecisse videbatur. Etenim in Virginitate illum consenuisse, si vitæ eius respiciamus continuatos & nunquam dissimiles actus, dubitari minimè poterit. Quo verò ad Sobrietatem attinet parcissimus, gustatum funditus perdidisse, ac solum simplici Cichorio, & Lactuca recreari videbatur. Nullum ædilium, vel genus condimenti indicere consueuit; nihil

inter edendum questus fuit, licet cibaria male cocta conditaq; fuerint. Vno tantum ferculi genere vti voluit, & illo vulgari & parabili. Mensam verò Sacræ scripturæ ac Sancti cuiusquam vitæ lectionibus nec non in fine Martyrologij Romani ornatam habuit. Nequè cineralia cæteraquè ab Ecclesia ex pręcepto imposita tantum, sed etiam in Sanctissimi Domini Nostri aduentu, in quarta & sexa feria, alijsque diebus per annum ieiunia seuerissimè obseruabat.

Virtutibus Cardinalibus expeditis, veniamus ad Theologales, quarum prima est Fides. Hanc verò Robertus tàm strenuè tuebatur, vt illam non solum verbis & operibus profiteretur, sed præ cæteris etiam ad eam excitãdis cogitaret assiduè & eruditè, scribens pro Ecclesia DEI, Dauidicę Turri assimilaretur fortissimę. Pro hac hæreticorum ardentia & ignita tela extinguere, excipere, ac retorquere quærebat continuò, & tàm fortiter propugnabat, vt fidei defensor acerrimus appellaretur. Et quidem pro firmanda, fouenda, & amplificanda Religione gemere sæpissimè audiebatur, ac plorare coram Domino, intimoq; commoueri, & fodi videbatur animo, quoties nequissimorum Spirituum argumenta varios seducere commemoraretur.

Quia autem fides spem ac fiduciam gi-

gnit ingentem, quæ eſt alia virtus Theologalis. Ideò Robertus in omnibus per Orationis medium benignitatem adibat diuinam, & in fide nihil hæſitans certò credebat DEVM ſibi affuturum. Ac grauiſsimis viris minimè erat ignotum, ipſum à DEO nihil ex propoſito petere, quod non impetraret. Capuæ nobili cuidam mulieri, quę ſenſibus deſtitutis iam proximè ad mortem acceſſerat, ſigno Crucis in fronte peracto ſanitatem obtinuit. Alteram verò fœminam à Demone vexatam, Ieiunijs & oratione ab illo impuriſsimo ſpiritu, quid vult iſte Bellarminus exclamante, abſoluit: Per manus impoſitionem & Orationem Religioſum quendam liberauit à Parẽtum ſuſurru ac vocibus, quas perpetuò ad aures ſuas habens diù agitatus grauiſsimè cruciabatur. Ipſimet deniquè Roberto requieſcere à laboribus ſuis, & in Domino obdormire in die dicato Feſtiuitati S. Frãciſci, ſicuti præ ſpeciali in eum deuotione optauerat, conceſſum eſt. Hac etiam ſpe ferebatur in DEVM, & voluntatem excitabat ſuam ad æternam fęlicitatem ſperandam, dum per adoptionis ſpiritum, vt verus filius & Hæres DEI, ad Regnum æternum aſpirabat, & ſuſpirabat aſsiduè; & cum ſolum in infinita DEI bonitate ſuſtentaretur & miſericordia, ac ab ea tantùm

penderet, in rebus ideò humanis nihil perfugij collocabat.

Superest postrema Virtus, sed verè magna, & Virtutum cæterarum Regina Charitas Dei ac proximorum, cuius officia exactissimè Robertus exercere vehemẽtius quotidie curabat: Et primum præ Deo, quem diligebat verè, reliqua omnia ducebat nihil, & quantislibet pressus curis, cum illum videre sicuti est, adhùc minimè posset, in quotidianis beneficijs commemorandis & contemplandis pulcherrimis eius operibus dulcedinem illius experiebatur continuò. Imò per Charitatem in Deo manebat, Deo inhærebat; in Devm terminabatur, In Deo sedem habebat; ac pro eius amore omnia minimo negotio peragere, sine labore laborare, ac summos dolores sine doloris sensu perferre videbatur. Diuini verò honoris Zelo ita erat incensus, vt alioquin mitissimus in diuinas puniendas offensas ardenter sitiret, ac in blasphemantes presertim, pęnas incitare scriptis suis, & vocibus destiterit nunquam. Quia verò Charitas se extendit ad omnia, quæ á Deo facta sunt: Ideò per Devm Robertus illa adamabat, & pro proximis præcipuè quælibet subire paratus, singulas quærebat vias, quibus illos iuuare posset. Quarè pro Animæ primum & corporis de-

inde illorum Salute gerere nunquam intermisit. Infirmos crebrò inuisebat, & ijs vigilabat in primis, de quorum salute dubitari sentiret. Audit aliquando magnum quendam virum morti propinquum, ità securum de sua salute discedere, vt omnibus bono animo esse diceret, se saluum fore. Extimuit Robertus, ne diabolica fraude illuderetur, nec destitit, quin citissimè occurreret, & illius saluti prospiciendum curaret. Eidem vice quadam domum redeunti ingressum præ pauperum frequentia impeditum, cum quidam è suis tentaret, & in vnum ex illis ità licet inuitus offendisset, vt ad terram impulerit, molestissimè ferens Robertus illum repræhendit, ac simul exorauit, ne imposterum suum ita perturbaret animum, & pauperes, quos sciret esse pupillas oculorum suorum, tam inhumaniter tractaret. In pauperem febri laborantem, & in via prostratum cum incidisset, in suo asportari voluit, & quiescere curru, donec, qui ad Xenodochium illum adducerent, reperirentur. Plurimos, quos per plateas iacere prospexit in Hospitalis domum deferri mandauit. Ipsorum enim sicuti ex corde compatiebatur calamitatibus, ità in omnibus, vt poterat subueniebat. Cœteros autẽ singulos maximà respiciebat Charitate, ac si quos erga

ſe ingratos & inhumanos reperiret, hos ſpeciali proſequebatur dilectione, & ſingularibus tuebatur beneficijs. Neminem perſequi, imo nec habere odio profitebatur; ſed induſtria quadam beneuolentiam, & amorem in ſe alebat omnium, & illud obſeruabat in primis, ne quid vnquam admitteret, cur quiſpiam poſſet indignari. Ideò neminem ab eo iniuriosè tractatum fuiſſe ſcimus, ac ne quidem appellatū acerbius. Suis etiam ſi quid præcipiendum eſſet, rogare ſolebat, & ne vllum grauaret moleſtia, curabat diligenter. Nec rarò accidit, vt in ſuos adminiſtros à cubiculo dormiētes offendens excitare minimè fuerit paſſus. Et vel ex ſe cōfecerit, vel diſtulerit, quod illis eſſet imperandum. Pediſſequos, cum aliquando Vaticanum adiens, vidiſſet pluuia grauari, In tertio collocari curru iuſsit, cœteris familiaribus in primo, & ſecundo vocatis, quæ tam amanter gerebat, vt omnes planè intellexerint, quòd tanquam filij ab eo diligebantur. Singulorum quærimonias perbenignè audiens, dum vnicuiq; ſatisfacere procuraret, ad pacem illos præcipuè adhortabatur. Ex hac incenſa charitate in proximos compaſſio etiam quædam redundabat in bruta animantia, cęteraſq; Creaturas Dei, quas maximè defatigari & exerceri crudeliter,

tolerabat molestissimè ; & aliquandò se continuit domi, ne equos à quiete, & refrigerio reuocaret.

Hæ autem spectatissimę virtutes, quibus in omni vitæ suę parte, at in nouissima præsertim floruit Robertus, adeò communem illi cōcitabant gratiam, & honorem, vt ad extremum vsq; actum perpetuò plausu fuerit probatus, & ab omnibus vt spectabilis & simul amabilis honorificentissimè exceptus. Puer enim adhùc, & adolescens, à parentibus & maioribus diligitur præ cęteris; à fratribus verò & æqualibus habetur in honore, in studiorum certamine dux, & moderator cæterorum veneratur. In Religione adhùc Tyro à Iacobo Layne Pręposito Generali vti veteranus CHRISTI miles aspicitur.

In Monte regali à Sabaudiæ Duce concionans auditus talem ipsius init gratiam, vt mirum in modum semper aucta etiam totius eius Serenissimæ prolis in Bellarminam domum, & præsertim in Robertum ex Thoma germano fratre eius Nepotem, & SS. Mauritij, & Lazzari magnum Equitem adhùc redundet. A Diuo CAROLO Borromeo dum Mediolanensis Ecclesiæ erat Archiepiscopus, è Belgio, sed frustra repugnātibus eius Societatis Superioribus, expetitur. A Gregorio Decimo tertio, vt

vna cum Philippo Nero, quem nunc inter cœlestes Spiritus colimus, & Francisco Maria Taurusio etiam Politiano, deinde Cardinali Estasis & reuelationum cuiusdam Religiosissimæ Sanctimonialis decerneret rationes, designatur. A Fœlice Cardinali Peretto, qui postea Pontifex electus Sixtus Quintus nominatus est, summa habitus ęstimatione editionibus operum S. Ambrosij opera & consilio adhibetur. In Gallia à Lotharingo Duce suauissimis eius moribus degustatis, perpetua beneuolentia donatur. Parisijs ab Alexandro Parmæ & Placentię Duce, & exercitus Hispaniarum Regis moderatore, cum vt Nepos Marcelli Secundi recognitus doctissimis ornamẽtis insignitus videretur, tractatur honorificè. A Duce Bauariæ vt Philippo deinde Cardinali & Ferdinãdo nunc Archiepiscopo Coloniensi filijs, dum Romæ morãtur, existat à confessionibus rogatur. Tusculi à Ioanne Riccio Politiano Cardinale penè inuisus amanter complectitur, & familiarissimæ consuetudinis, quæ inter illum & Marcellum ipsius Bellarmini Auunculum intercesserat, efficitur successor. Cœsari Baronio, Syluio Antoniano, & Francisco Marię Taurusio Cardinalibus eo amoris vinculo copulatur, vt disiungi minimè posse videantur, & dum Clemens Octauus Ferrariæ de-

git, Venetias dulcissima consuetudine vnà petant. Philippo Hispaniarum Regi adeò extitit carus, vt gratissimam illius promotionem ad Purpuram Clementi Pontifici significet. Ipsi verò eidem Pontifici intimus à consilijs summis requiritur in causis, & paterno habetur amore: Nec desunt Epistolæ quibus cum Robertus Capuæ esset ab ipso Pontifice rogatur, vt liberè moneat, quę sibi pro Ecclesia Vniuersali videantur opportuna. Eandem verò Capuanam Ecclesiam gubernandam maxima populorum gratulatione & frequentia ingressus, illud venerationis & amoris simul consequitur, vt vestes eius pietatis causa deuotissmè tãgantur, & communi omnium voce, & salutatione discessus deploretur. Etruriæ autem magnis Ducibus, sub quorum fęlicissima ditione ortus erat, & FERDINANDO presertim primo gratissimus, à COSMO Secundo, & MARIA MAGDALENA ab Austria eius vxore, ac CHRISTINA Lotharinga Matre erga Serenissimam Mædiceorum familiam Patris nomine insignitur. Iacobus Dauit Cardinalis Perona suis impressit operibus, se libentissimè Bellarmini discipulum professurum, & eius scripta in Gallicam linguam conuerti fecit, vt Hęretici, qui latinam ignorarent, illa legere, ac ex ipsis commodius fructum percipere

poſſent. Cum verò aliquandò apud Bellarminum ſe criminatum comperiſſet, quòd in eius doctrinam aliqua contumeliosè conijceret, honorificis ad illum ſtatim occurrit litteris, quæ adhùc ſeruantur, & diabolica hæc machinamenta deteſtans, potentiſsimis argumẽtis in ſe contortum crimen diluit, ac ſummoperè dolens præ his Satanicis artibus, quã Bellarminum & eius opera veneraretur, clariſsimè comprobauit. Sygismundò Poloniæ Regi quam eſſet carus, plurimę teſtantur vltrò citroque alterius ad alterum Epiſtolæ tranſmiſſæ, quibus ſumma cum fide & beneuolentia dę grauiſsimis agitur rebus. Henrici verò Quarti Gallię Regis illud in Robertum audiuimus ſtudium, vt cum de Subrogando Pontifice Clemẽti Octauo extincto tractaretur, Gallicos monuerit Patres, gratiſsimum ſibi fore, ſi in Bellarminum ſuffragia, & diligentiam ſuam deferrent. Rodulpho, Matthiæ, & Ferdinando Imperatoribus, nec non Vniuerſę Auſtriacę familię ſpeciali ſemper extitit in amore, & veneratione. Sanctiſsimi autem Domini Noſtri Gregorii Decimi Quinti, & Lvdovici Cardinalis Ludouiſij eius Nepotis honorificum proſpeximus officium, vt ad ſe illum receperint, quo ab intimo coſilio vterentur. Cœteros tandem tàm primarios, quàm Me-

dios, infimosquè Viros inter se de amore in Bellarminum, & venerationis significationibus decertasse tenent memoria omnes.

Nec, dum Catholici singuli maxima veneratione Bellarminum intebantur, defuerunt ij, qui capitaliores eius erant inimici, quo magis à fide aberrarent; illum etiam habere in honore, & admirari, & primum Vitacherus Caluinista ad Cęcilium Anglię Thésaurarium scribens, Virum sanè doctū, ingenio fœlici, iudicio subtili, lectione multiplici præditum Robertum iudicauit. Franciscus verò Tunius, Duo, ait, apud multos, & ad miraculum vsquè illum esse assequtum. Vnum quod diligentia suę collectæ, & cinni laboriosissimi ex Pontificiorum omnium sentētijs comportati pellexit multos, vt libros ipsius de Doctrina Christiana, & Controuersijs locis eius consulerent: alterum quod nouatio istius operis multorum animos inflammauit, vt idem scriptum legerent. Daneus Rabiosissimus Minister, & conuiciator, variæ lectionis, & diligentiæ honestam Roberto tribuit laudem, & prædicat, ac memorię, & assiduę Patruum lectionis nomine gratias illi agendas dicit existimare. Ciuis autem quidam Hamburgensis notæ Caluinistę ad amicum suum scribens de quodam libello, in quo Anonimus scriptor Bellarmini famam ma-

ximè carpebat, inter cœtera ait crimina in Bellarminum coniecta pro mendacijs meritò à Sapientibus quoscunque adierint reputari, nec consideratione digna censeri: Imò apud seipsum nullam fidem inuenire, sed simplicis solum turpisquè fabellæ locum obtinere, cum presertim Bellarminum esse superstitem certò constaret & non lateret, quid de simillimis Viris illustribus ageretur; Finxerat enim illius libelli Auctor Bellarminum Lauretum animi expiandi causa adijsse, & ibi propter conscientiã scelerum, & salutem obijsse desperatum, ac ex eius libro confessionis, quem secum attulerit constitisse crimina, quæ ementitè ipsi obijciebat. Addidit igitur Hamburgensis illud tantum existimarè dolendum, quod tales cartas alienę famæ prędatrices impunè cudere, & recudere liceret. Michaël Coletus etiam precipuus Lutharanæ professionis, Gedani propugnator, cognito, quod fabula ista Gedani recusa esset in concione edixit, mendaces has criminationes in eum Virum cadere non posse, quem eruditio & doctrina tot libris comprobata aliter vitam instituisse conuincebat.

In Gallia autem Plesseus Magnus ille inter magnos Hæreticus de Bellarmino loquens in operibus suis, suum Bellarminum

appellauit. Demum Iudęus quidam, qui Roma proximè discesserat, cum in colloquia inter Oliuas nonnullos Gedanensium Senatorum, & R. Philippum Alderum Oliuensis Monasterij Ordinis S. Benedicti Priorem incidisset, dum de Roberto illi dicerent eadem, quæ dictus Anonimus auctor ementitus fuit, Prior verò negaret; Iudęus tunc incolumem Bellarminum esse, & ad omnem honestatem, integritatemquè compositam vitam ducere pronunciauit: Iudæos verò omnes si Catholicos, aut magnam partem eorum ad normam Bellarmini mores suos exigere viderent, illicò à Iudaismo ad Catholicam Ecclesiam accessuros. At minimè missum velim ipsum Angliæ Regem propriò in Cubiculo Roberti libros retinere, eiusquè virtutem inuidiam mortalium omnium superasse videri, ac dici posse.

Sed ipsi etiam DEO Bellarminum gratum multis ab hinc annis testari voluit Diua Catharina. Hæc enim Sanctissima Virgo Religiosum quendam Virum alloqui sæpissimè solita, cum de Roberto sciscitaretur, his verbis respondit, Diù viuet, & opera eius erunt placita DEO.

Septuagesimum interea Robertus agebat annum sensibus quidem integris, sed corpore propter inaudita Vigiliarum, & laborum

borum ab infantia susceptã incommoda satis attrito, dum obitus sui tempus nosset propinquum, & appeteret, à Summo Pontifice magna industria contendit veniam, vt sibi proximè è viuis excessuro liceret publicarum occupationum onere deposito ad suam redire Religionem, & quietis locum; vbi ex toto corde pœnitentiam agere posset, & pijs meditationibus ac precibus ad illum nouissimum diem, à quo omnium summa dependet, pręparare se se. Licet enim tota eius vita pœnitentiæ fuerit tempus, & comparatio ad bene moriendum, in his tamen postremis diebus multò diligentius sibi inchoanti similis. Animæ suæ tantum vacare, & in conspectu solius DEI flere intendebat. Quarè Octauium Bandinum Sanctæ Inquisitionis Cardinalem Decanum, cui pro veteri & mutua beneuolentia inhęrebat coniunctissimus Intercessorem apud Sanctissimum adhibuit. Venia igitur Pontificis impetrata in domo probationis Societatis suæ octauo Kal. Septembris anni proximè elapsi secesserat, & cœtera negotia sepositurus, reseruata terminatione tantum aliquorum processuum pro Sanctorum Canonizzatione, ac presertim S. Philippi Neri, ad quem proponendum ipse fuerat à Sacra Rituum Congregatione deputatus, Indicis Congrega-

F

tioni adeſſe voluit; vt grauiſsimo cuidam negotio finem imponeret. At inde digreſſus Domum reuertit, atq; illicò cœpit ex morbo periculosè decumbere, & febri defatigari continua, quæ duplicis Tertianæ, vt dicunt, proportionem habens vigeſimo die ad extremum illum perduxit. At quò Roberti debilitaretur corpus, eò magis videbatur ſpiritus roborari, & inuſitato ac maximo gaudio delibutus, quòd vltimam ſibi inſtare cenſeret horam commigrandi ad æternam vitam, quam domum ipſe ſuam appellabat; vt cum Domino æternum requieſceret; adeò eius ferebatur deſiderio, vt terrenarum rerum nauſeam habere, ſe ſatis diù vixiſſe, & Domum ſuam frequentiſsimè repeteret; Nequè ab iſto ſermone ceſſare vnquam audiretur, ſiuè febris incenderet, ſiue dolor affligeret, ſiue laſsitudo diſſolueret, ſiue æſtu caloreque febris à mente aliquando aberraret, ſiue illius ſanitate integra vteretur. Rogauit igitur, & efflagitauit enixis precibus, ne ſibi occultaretur periculum deceſſus ex hac vita, qua maximè oneratus moleſtiam excipiebat; & ideò à Reuerendiſsimo Mutio Vitelleſco Societatis ſuæ Prępoſito Generali, quem ſemper ſpeciali obſeruauerat amore, fidem dari vltrò ſibi voluit, ne ſibi eius certitudo differretur. Ab ijs verò, qui hoſtias

& preces pro se offerrent, illud vnum requirebat, ne vitæ suæ à Deo peterent inducias; Imò summum ipsum Pontificem, qui inuisere illum accesserat, cum audisset Devm inter aras & sacra pro se precari, rogauit humillimè illo consilio imposterum facturum, vt à Deo gratiam obtineret; non vt à mortis periculo liberaretur, sed vt citius ab huius mortalis vitæ vinculis posset dissolui, & ad Christvm ac Patriam proficisci. Cum autem ministrantium circa se studium videret. En quanta, dicebat ille, ob huius vermis & vilis pauperis sanitatem patrantur, deturbantur quanta? Quarè graues prohibuit sumptus, ne in se perderentur ea, dum Christi pauperes non panem, nō stratum haberent. Aduersus morbi contumaciam industriam in se non deberi, vtpotè, qui iam nihilo inseruire posset. Medicos ideò simul alloquebatur, quòd ad suam progredi domum sinerent, neque impedire quærerent, ne homo mortalis iam expleto vitæ suę tempore moraretur: Minime tamen recusabat ipsorum acquiescere pręceptis, cum se omnino diuinę crederet voluntati, & redderet è vestigio paratissimum non modo illorum, sed cuiuscunquè etiam ministrātium edicta exequi.

At quam altè in se virtutes has defixas haberet, & innatas, illo presertim apparuit

tempore, quo sui morbi initio per aliquot horas ex grauioris febris infeltatione delirans, inter sacras collocutiones & humilitatis, ac obedientiæ actus se continuò exerceret. Monuerunt intereà Medici illum melius se habere, ac communi gratulatione gestiebant, dum solus ipse altissima cordis mœstitia correptus, quærebatur, quod à spe proximè commigrandi ad domum retraheretur. Quarè lacrymosis sæpissimè singultibus Cœlestem Patrem exorabat, vt ad se illum iuberet venire. Nescio aiebat ille, me adhùc vlli malum per Dei gratiam dedisse exemplum: At quid in posterum mihi sit futurum ignoro; Plurimos enim scio, & perhorresco ad hanc peruenisse ætatem Deo gratissimos, qui cum diutius vixerint, salutis suæ dubium reliquerunt. Nec premi dolore, & intimis afflictari eiulatibus cessauit, quin prius in die Beatissimæ Virginis Natiuitati dicata intellexerit tempus tam exoptatum appropinquasse. Quo contineri minimè potuit, quin præ festinatione alta claraquè voce ter repeteret hec verba. O bonum nuntium. Sacratissimo igitur Viatico prosequenti die indicto; eadem enim manè & altera ex precedentibus venerabili cibo cum veræ pietatis significatione se recreauerat; S. Caroli Borromei mortis lectio-

nem audire voluit: Et quia iam per decem annos anteà Testamentum de humanis sapientissimè condiderat, cœlestibus ideò tantum incumbens meditationibus & colloquijs, etiam de spiritualibus testaturus. Medietatem vnam Animæ suæ dulcissimo suo CHRISTO IESV: Alteram verò Sanctissimæ VIRGINI MARIAE legare ipsemet ego audiui. Sequenti verò manè cum Dominum & Creatorem suum venire cognouit, summa cum deuotione & humilitate è lecto surgens, humi stratus, & genibus flexis (vires subministrante charitate) percipere voluit, illiquè ex toto corde agonem suum commēdare. Gratiarum autē actione persoluta duo sibi promitti curauit, quæ Testamento suo conscribebantur. Vnum nimirum, quòd sine vllo apparatu sepeliretur, Alterum quòd efferretur in Sepulcro Patrum suæ Societatis. Neq; sex horæ elapsæ erant, quòd Sacramentum vnctionis porrigi instantissimè postulauerit, vt in prælium cum morte descensurus, dum validis vteretur sensibus, ijs etiam armis muniri diutius minimè protraheretur. Reuerendum deinde Patrem Andream Eudemoioanem eiusdē Societatis, cuius doctas scriptiones Robertus semper summa veneratione suspexerat, rogauit, vt litteris testaretur se per misericordiam DEI in Eccle-

ſia Catholica & ea fide decedere, quam ſemper animo & ſcriptis ſuis profeſſus fuerat, ac ne de ea aliter morientem ſentire, vel ſenſiſſe vnquam, quam operibus docuerat ſuis.

Hac verò Bellarmini Egritudine per Vrbem delata, omnes tam ſummæ, quam mediæ, & infimæ conditionis Viros permagnus inuaſit dolor, & licet initio ex Medicorum pręcepto, ne ab adeuntibus defatigaretur, ferè nemo admiſſus fuerit: paulò tamen poſt arceri viri primarij minimè potuerunt, quin illum ſalutaturi, & vltimum Vale precaturi adierint: Acceſſerunt Illuſtriſsimi Collegę, & purpurati Patres bini, terni, & quini, ac pleriquè ſemel, atq; iterũ reuerſi, cum in digreſſu interceſsionibus illius apud cœleſtem Patrem ſe commendati benedictionem implorarent, & ipſe abnuens ſibi potius illorum deferendam humillimè reſponderet, manibus eius exoſculatis, & oculis ac capiti ſuo admotis non ſine lacrymis diſcedebant; mittebãt etiam nonnulli pluries ſingulis diebus ſciſcitatum de ipſo. Nec qui aberant vti preſertim Illuſtriſsimi ac Reuerendiſsimi Franciſcus Sfortia, Odoardus Farneſius, & Alexander Vrſinus eiuſdem peramãtiſsimi, obſeruantiæ & officij genus prçteribant cum familiaribus ſuis, vel eiuſdem Societatis Pa-

tribus quotidiè de illo moneri demandarent. Plurimis intereà ac deinde singulis etiam inferioris nobilitatis Viris illum saltem intueri expetentibus ingressus non potuit denegari. Nonnullis verò manus etiã exosculari permissum erat, cum ipse clausis plerunque oculis, vel diuinis meditationibus esset intentus, vel aliquandò ex præcedenti febre, ac Vigilia grauatus aliquid caperet quietis. In eius autem familiares, vel Patres Societatis, quoties per Vrbem quisquã incideret, anxiè quęrebat de eiusdem salute; Et cum in nobilium, ac infimorum cœtu frequentissimus de illo esset sermo, plurimi proprium sanguinem libentēr effusuri pro tãto Christianæ Reipublicæ incommodo reparando audiebantur. Sed non minor extitit cura de ijs rebus, quibus ille vti cõsueuerat apud se Religionis causa seruandis. Missale enim vno Pontifici delato, Breuiaria, Diurnum, Rosaria, pios libellos, pileos, ac cętera huiusmodi ijdem Cardinales, & primarij Viri desumpserunt. Illis verò quibus nihil extorquendum superat alios miserunt pileos, Rosaria, & similia, quibus cum ipse per aliquod temporis spatium vsus esset Dominis remitterentur. Sanguis ex sectione venæ die tertia decubitus, & deinde ex arundinibus ad aures admotis missus partim vasis, & par-

tim linteolis exceptus à Medicis, cœterisquè, qui aderant diligentiſsimè fuit aſſeruatus.

Aderat interea familia, aderant conſanguinei aliqui, aderant Patres ipſius Societatis, luctu ac lacrymis peracerbè mœſtiſsimi, & dulciſsimi Patris, ac Patroni vltima precatione benedicturi. Cum ipſe intentis in cœlum oculis eleuato brachio omnes benedicens addidit. Pacem do vobis, Pacem relinquo vobis, Pacem commēdo vobis. Quia verò deinde illud vnum Robertum vrgere cœperat, ne libellam nimirum Patribus ſuæ Sodalitatis ex Teſtamento hæredibus inſtitutis ita relinqueret tenuem, vt perſoluēdis exequijs, & ſe componendos ſatis non eſſet, ijſque obeſſe poſſet, quibus ſtatuerat ſubuenire (decreuerat enim Robertus impoſterum à publicis functionibus vacuus redditus omnes ſuos pro eiuſdem domus profeſſæ cenſibus ſoluendis elargiri) Iterum ſe ſine vlla pompa ſepeliri iuſsit, & quaſi diuinaret, quid futurum ſemel præcepiſſe minimè contentus pluries iterauit. Petijt etiam à Summo Pontifice ſolutionem Cardinalitij anuli ſuis hæredibus condonari, & audita impetratione cum ſe à moleſtię periculo videret ſecurum, mirificè lætatus, Pontificiæ liberalitati plurimas reddidit gratias. Sci-

pioni verò Cardinali Cobellutio, cui placuerat Sanctissimo rem hanc proposito sermone indicare, pro beneuolentia in se semper comprobata se fassus fuit addictissimum. Sicuti enim mortis minimè terrebatur periculo, ità placidissimè alloquebatur omnes, & suæ humilitatis & grati animi persoluebat officia. Ideo Odoardi Cardinalis Farnesij audita quadam Epistola innumera illius, nec non totius Serenissimæ Farnesię familiæ per longam seriem annorum in suam sodalitatem, in maiores suos, & in se ipsum beneficia commemorans; querebatur, ne pares deuotionis reddere posset significationes. Et in Collegij Germanici Protectoribus Franciscum Cardinalem Boncompagnium connumeratum à Sanctissimo sentiens, mirifica perfundi voluptate pronunciauit, regimini illi præpositum audisse Gregorij Tertij Decimi Collegij illius fundatoris non minus pietatis quam Sanguinis dignissimum successorem. Dissoluebantur interea pijssima illa vincula carnis, & spiritus, dum ipse in cubiculo cordis sui, & intra se tacitus cœlestia lætabatur mira cum pace meditari, & beatos affari spiritus, ac fœlicissimas audire voces videbatur, cum ministrantes obseruarunt, quòd aliquando plenus animi, & ardore quodam Spiritus gestiebat ferri in Cœlum,

& DEVM obſecrabat, vt carnem (aiebat ipſe) putidam & verminoſam diuelleret, quæ ſibi ad ipſum commigrandi erat impedimento: imò ipſamnet etiam proprij brachij carnem altera manu deſumens ſic loquebatur; Quid non disrumperis caro proditrix? Quid agis? Quid differs? Ad DEVM verò reuerſus dicebat, Non mea, ſed tua voluntas fiat. Aliquando vero in imum ſe humilitatis abijciens videbatur pertimeſcere Diuinum Iudicium, & ijs, qui in Superna Patria DEVM pro ſe precari exorabant, reſpondebat. Nimis magna eſt res iſta, non tam facilis eſt Via, quę ducit ad Vitam: Magnum DEI beneficium in me futurum exiſtimabo, Purgatorium etiam permultos annos obtinere. Addebat tamen, quòd ſi ſalutis ſedem fuiſſet adeptus, pro omnibus, ac pro Patronis, ac benefactoribus ſuis preſertim minimè ſe exorando defuturum. Suſcepit poſtremam, & ſaluberrimam Pontificis benedictionem, ac vt maiori perciperet veneratione & fructu, confeſsionis illam, alijſquè orationum pijs precibus voluit anteuertere. Tandem Creatori ſuo ſpiritum redditurus, Sacratiſsimam CHRISTI è Cruce pendentis effigiem per iteratos amplexus pluries exoſculatus, labantibus brachijs capiti ſuo impoſuit in ſupremæ deuotionis ſignum,

deinde verò ad pectus illa dulciter ſtricta, brachijs in ipſiuſmet Crucis figuram cancellatis, Apoſtolico Symbolo, Pſalmo Quinquageſimo, Oratione Dominicali, & Salutatione Angelica clarè diſtinctèquè pronunciatis, ſemimortuis poſtremo vocibus IESVM trigeties inuocauit. Et iam deſtitutus voce clauſerat oculos & membra cœperat explicare cum in vltima conflictatione ſpecie vultus hilariori in Redemptorem ſuum iterum defixis oculis, & ore ad loquendum compoſito placidiſsimè tradidit Animam hora ſecunda poſt Solis Ortum feria ſexta quintodecimo Kal. Octobris Anno poſt CHRISTVM natum MDCXXI.

Hinc dulciſsimo orbati parente inter luctus & lacrymas, quas tenerrimus percipiebat animi noſtri ſenſus, poſtrema manum ac pedum oſcula exhibuimus. Mox verò eius corpore pro multitudinis ſequentis ſtrepitu vitando in domum profeſſorum eius Societatis clam delato, ſtatim ac eius mors in vulgus promanauit, ille hominum, & Prelatorum concurſus viſendi, & manus ac pedes eius exoſculandi cauſa eſt factus, vt ante primam Noctis horam aditus denegari minimè potuerit. Conſequéti poſt die, iuſtà ſine Cardinalitij funeris apparatu fieri ſicut ipſe Pontificem ſuo teſtamento obſecrauerat nō eſt permiſſum.

Adfuit enim purpuratorũ Senatorum Corona adhibita Heluetiorum custodia, vt populi arceret frequentiam, quæ talis fuit, vt Seniores ipsi nõ meminerint in illo Templo vnquam se vidisse maiorem. Ea quidem nec submoueri potuit, quin deuotionis studio aliquid Vestium auferre tentans Cardinalitium Galenum abstulerit, & floccos ex eo pendentes decerpserit. Rosaria interim eius corpori religiosè tangendo sunt continuo admota. Iustis autem persolutis, ijs, qui in Ecclesia enixè morabantur, vt manus ac pedes exoscularẽtur vsquè ad tertiam noctis horam corpus eius expositum est. Deinde cum à Bernardino Castellano Pontificis Physico, & Medicæ artis Viro prestanti de more procuratum, & aromatibus iam primum fuisset conditum, compositum est in capsa lignea, & in Communi Patrum eiusdem Societatis loculo vt ipsemet concupierat.

Eius verò Teſtamenti hoc eſt exemplar.

N NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI. *Ego Robertus Bellarminus tituli S. Mariæ in Via Præſbiter Cardinalis è Societate* IESV, *aſſumptus petij à Sanctæ Memoriæ Clemente Octauo facultatem condendi teſtamentum ad pias cauſas tantum, vt certus eſſem ea, quæ mihi decedenti bona temporalia ſupereſſent, quæquè dum viuerem diſpenſari pauperibus vel Eccleſijs non poterant, vtpotè meæ*

sustentationi necessaria, ad Pauperes & Ecclesias redirent. Concessit Pontifex indultum testandi generalius, quam voluissem, sed non acceptaui, nisi ad pias causas, vt petieram. Habetur hoc indultum inter alias bullas mihi concessas in magno folio pergameno cum plumbo datum Anno Domini MDCIII. VI. *Idus Aprilis Pontificatus Sanctissimi Papæ Clementis Octaui anno duodecimo. Ergo hoc indulto præsupposito testamentum condidi Capuæ cum essem Archiepiscopus eius Ciuitatis, deinde eo abrogato, aliud condidi Romæ: Sed propter circumstantias mutatas hoc secundò etiam abrogato, nunc iterum testamentum condere statui, cum sim annorum sexaginta nouem, & proximus vltimæ diei, vt opinor, sed mente, & corpore per* DEI *gratiam beneualens.*

Primum igitur Spiritum meum in manus DEI *commendatum toto corde exopto, cui ab adoleſcentia ſeruire deſideraui, & precor vt me inter Sanctos electos ſuos non æſtimator meriti, sed veniæ largitor admittat. Corpus meum non apertum nocturno tempore, sine vlla pompa ad Eccleſiam Societatis* IESV, *vel Collegij Romani vel domus profeſſæ deferri volo, & exequiæ fiant per ſolos Patres, & fratres Societatis ſine interuentu Sacri Collegij ſine lecto ſublimi, ſine inſignijs, vel flauellis, eademquè ſimplicitate, qua cœteris de Societate fieri ſolent, & hac de re quam maximè poſſum Sanctiſſimum Dominum Noſtrum humiliter rogo, vt deſiderio meo ſatisfaciat.*

Quod attinet ad locum Sepulturæ libenter iacere corpus meum voluiſſem

ad pedes B. Aloisij Gonzagæ mei quõdam spiritualis filij: Sed tamen Superiores Societatis vbi voluerunt corpus meum ponant. De rebus temporalibus mihi à Sede Apostolica concessis, vel vndequaque acquisitis ita dispono. Hæredem Vniuersalem nomino, & instituo domum professam Romanam Societatis IESV, *in qua Religione nomen dedi. Volo autem, vt primò soluantur debita, si quæ fuerint, & iura ijs quibus debẽtur: Deinde dentur familiæ ad quadraginta dies more solito, quæ ad victum pertinent, idest, quod illis taxatum est in pecunia, pane, vino, & companatico. Neque aliud eis relinquere possum cum ad solas pias Causas Testamentum faciendi facultatem petierim, & eadem causa singulis stipendium, siue prouisionẽ aliquam dederim præter victum.*

Fratri

Fratri meo secundum carnem, vel eius heredibus restituatur Imago, seu Quadrum Clemẽtis Octaui Pontificis Maximi. Nepoti meo Angelo detur Imago, seu Quadrum Roberti Cardinalis de Nobilibus, & vnũ ex duobus Quadris S. Caroli Borromei, & vna ex paruis Crucibus, quas ad pectus ego gero cum reliquijs inclusis. Collegio Romano restituantur annalium Cardinalis Baronij tomi sex, quos mihi accomodauit, vt eidem dentur alij sex mei; nam cum hac conditione accepi à Collegio sex primos Tomos, qui meo nomine dati fuerunt Collegio eidem ab eodem Auctore, vt post obitum relinquerem integrum opus. Eidem Collegio relinquo vnam ex tribus planetis pretiosis cum stola, & manipulo quam voluerit, & omnia scripta mea, & totam Bibliothecam, nisi Reueren-

dissimo Patri Generali videatur, Bibliothecam alicui alteri loco Societatis magis egenti applicare. Sanctæ Mariæ in Via, qui Titulus meus est relinquo vnam ex tribus planetis pretiosis, quam hæres meus dare voluerit. Aliud titulo meo non relinquo, quoniam satis multum expendi in fabrica Ecclesiæ, vt fratres illi sciunt, qui hoc ipsum petierunt loco paramentorum, quæ illis emere constitueram. Reliqua omnia bona, quæ quocunque modo ad me pertinent, seu pertinebunt, siue immobilia, siue mobilia, siue se mouentia, siue iura, siue credita, siue sacra ad Cappellam, siue profana ad uestiarium, vel cellas varias pertinentia, siue pecunias numeratas, siue quæcunq; alia integra ad hæredem, idest ad domum professam Romanam Societatis IESV, vt dictum est, pertineant,

volo, & in illis omnibus, & singulis ipsam hæredem instituo, & nomino. Pro auxilio Animæ meæ nihil relinquo, tum quia parum admodum erit, quod ad hæredem meum perueniet, cum ego cumulandis pecunijs, vel rebus pretiosis acquirẽdis nunquam operam dederim. Tum quia confido imò certo scio non defuturam huic offitio piam charitatem matris meæ Religionem videlicet Societatis IESV, *vt pro alijs filijs suis nũquam deest, & quemadmodum ego non defui toto vitæ meæ tempore pro defunctis Societatis sacrificia & orationes* DEO *offerre. Executorem huius meæ voluntatis nomino honoris causa Illustrissimum & Reuerendissimum Dominum meum Cardinalem Aldobrandinum. Labor enim, vt existimo nullus erit in executione testamenti huius. Relinquo*

autem Illustrißimo Domino meo id, quod pretiosius nihil habeo, videlicet Crucem ligneam reliquijs pretiosissimis refertam, quarum Cathalogus in scriniolo cooperto rubro holoserico inuenietur.

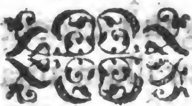
Hoc testamentum valere volo prioribus abrogatis, in omnibus, & per omnia reuoco, casso, & annullo, etiam si hoc fortè non fuerit cum debitis solemnitatibus factum, id enim aperte concedit Bulla Summi Pontificis Clementis Octaui, in qua mihi data est facultas testandi etiam per simplicem Epistolam, vel cedulam manu mea subscriptam.

Ego Robertus Cardinalis Bellarminus, vt supra dispono, instituo, lego, & testor, nō solum prefato, sed omni meliori modo die XXIII. Ianuarij. MDCXXI.

QVIA verò Robertus anno superiore de more Cardinalium & optionis iure, ad titulum Ecclesiæ S. Praxedis transierat & Illustrissimus & Reuerendissimus D. Cardinalis Petrus Aldobrandinus nominatus testamẽtarius executor obierat, legatum ideò relictum Ecclesiæ S. Mariæ in Via soluendum esse Ecclesiæ S. Praxedis declaratum Robertus reliquit, & Illustrissimum ac Reuerendiss. D. Cardinalem Hippolytum Aldobrandinum premortui Nepotem eiusdem testamenti Rogauit executorem.

Sic igitur illum amantissimum in terris ammisimus Patrem, quem nunc recensemus, lucratos esse Patronum in Cœlis, & quem Christianæ Reipublicæ vidimus adhùc inexpugnabilem defensorem, im-

posterum speramus intercessorem pijssimum, & quidem sicuti plurimi non desunt, qui illius sepulcrum pijs precibus frequenter adeant, nec non illum implorent: Ità etiam nec pauci adhùc numerãtur, à quibus eius intercessionem & auxilium minimè fuisse desideratum ipsimet profitentur; quos referendos illis, qui eiusdem vitam, & acta accuratissimè conscribunt, relinquam.

INDEX.

FINIS.

R. BIBLIOTECA